

2005 йил июлдан чиқа бошлаган

«СБХ» газетаси билан биргаликда тарқатилади.

Қонунчиликдаги янгиликлар

ЯНГИ ҲУЖЖАТЛАРНИ ТАҚДИМ ЭТАМИЗ*

СТАТИСТИКА ИШЛАРИ ДАСТУРИ
ТАСДИҚЛАНДИ

Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 18 январдаги 7-сон қарори билан 2010 йил учун Давлат статистика ишлари да-
стури (рус тилида) тасдиқланди. Ҳужжат билан Давлат статистика ишлари да-
стури сифатли бажарилишини таъминлаш ва мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлан-
тириш тўғрисидаги ҳолис ва тўлиқ ахборотни тақдим этиш, Молия вазирлигига эса – Да-
стурда назарда тутилган бажарилган ишлар учун республика бюджети маблағлари ҳисо-
бидан ҳақ тўлаш топширилди.

МУВОФИҚ КЕЛИШИ УЧУН

Молия вазирлиги, Давлат божхона қўмитасининг қарори (АВ томонидан 2010 йил 20 январда 279-1-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Ўзбекистон Рес-
публикаси ҳудудига жисмоний шахслар томонидан товарларни божсиз олиб кириш
нормаларига (рўйхат рақами 279, 1996 йил 10 сентябрь) ўзгартиришлар киритилди.
Ҳужжат Президентнинг 2009 йил 1 июнда-
ги «Жисмоний шахслар томонидан истеъмол товарларини олиб киришни тартибга солиш
чора-тадбирлари тўғрисида» ПҚ-1118-сон қарорига мувофиқлаштирилди. Чунончи,
жисмоний шахслар томонидан чегарадош давлатлар (Қозғистон, Қирғизистон, Тожи-
кистон, Афғонистон, Туркменистон) ҳудудидан истеъмол товарларини божсиз олиб кириш
меъёри 10 АҚШ долларини ташкил этади; юқорида кўрсатилмаган давлатлар ҳудуди-
дан олиб кириладиган ёки ушбу давлатлар ҳудудидан халқаро почта жўнатмаларида
келаётган товарлар учун – 1 000 АҚШ дол-
ларини ташкил этади.

2010 йил 30 январдан кучга кирди.

КЕНГАШЛАР НИЗОМЛАРИГА
ЎЗГАРТИРИШЛАР

Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг қарорлари (АВ томонидан 2010 йил 20 январда 260-2 ва 263-2-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Иқтисослаш-
ган кенгаш ҳақидаги низомига (рўйхат рақами 260, 1996 йил 10 июль) ва Эксперт кенгаши тўғрисидаги низомига (рўйхат рақами 263, 1996 йил 10 июль) ўзгартириш
ва қўшимчалар киритилди.

2010 йил 30 январдан кучга кирди.

БАНКЛАР ФАОЛИЯТИ
АНИҚЛАШТИРИЛДИ

Марказий банк бошқарувининг қаро-
ри (АВ томонидан 2010 йил 20 январда 949-5-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Тижорат банклари капиталининг
етарлиликка қўйиладиган талаблар тўғри-
сидаги низомига (рўйхат рақами 949, 2000 йил 25 июль) қўшимчалар киритилди. Уларга
мувофиқ, регулятив капиталдан чегирмалар таркибига аукцион ва танлов савдоларида
банкларга реализация қилинган ишлаб чи-
қарувчи банкрот корхоналар негизда ташкил қилинган корхоналарга, шунингдек хўжалик
судларининг қарорларига биноан кредитор банклар балансига тугатиш қиймати бўйи-
ча қабул қилинган ишлаб чиқарувчи банкрот корхоналар мол-мулки негизда ташкил
этилган корхоналарга тижорат банкларининг инвестициялари киритилмайди.

Шунингдек энди қуйидаги ҳолларда банк

дивиденд тўлаш (эълон қилиш) тўғрисида қарор қабул қилиш ҳуқуқига эга эмас: ўз устав капиталини тўлиқ шакллантирмаган ҳолда (қўшимча эмиссия қилиш йўли билан уни кўпайтириш бундан мустасно); банкнинг ночорлиги (банкротлиги) мавжудлиги ёки дивиденд тўлаш натижасида бундай ҳоллар пайдо бўлиши эҳтимоли тан олинганда; банк соф активлари қиймати унинг устав ва захира капитали суммасидан кам бўлганда; банкка нисбатан Марказий банкнинг дивидендларни тўлашни тўхтатиш тўғрисида талаби мавжуд бўлса; Марказий банк томонидан белгиланган иқтисодий нормативларни бузиш, шунингдек дивидендлар тўлаш натижасида омонатчилар ва кредиторлар ман-
фаатларига жиддий хавф туғдириши мумкин бўлган иқтисодий нормативлар бузилган бўлса.

2010 йил 30 январдан кучга кирди.

НАЗОРАТ ҚИЛУВЧИЛАР
АТТЕСТАЦИЯ ҚИЛИНАДИ

Назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи республика кенга-
шининг қарори (АВ томонидан 2010 йил 20 январда 2070-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Назорат қилувчи орган-
лар мансабдор шахсларини хўжалик юритувчи субъектларда текшириш ўтказиш ҳуқуқини бериш бўйича аттестаци-
ядан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низоми тасдиқланди («СБХ» нинг шу сонда-
ги ҳужжатлар пакетида чоп этилмоқда). Аттестация назорат қилувчи органларнинг текшириш ўтказувчи мансабдор шахслари-
ни малака ва профессионаллик даражаси-
ни баҳолаш, шунингдек уларнинг назорат органи фаолиятига ҳамда хўжалик юритув-
чи субъектлар фаолиятини текширишга та-
аллуқли қонун ҳужжатлари талабларига риоя этилиши юзасидан масъулиятини ошириш мақсадида ўтказилади. Улар назорат қилувчи орган томонидан белгиланган даврийликда, лекин камида уч йилда бир марта аттестаци-
ядан ўтказилиши белгиланган.

2010 йил 30 январдан кучга кирди.

ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР
МЕҲНАТИНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ

Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги, Соғлиқни сақлаш ва-
зирлигининг қарори (АВ томонидан 2010 йил 21 январда 2071-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Вояга етмаганларнинг меҳнатидан фойдаланишга йўл қўймаслик бўйича талаблар тўғрисидаги низоми тасдиқланди («Норма маслаҳатчи»да чоп эти-
лади). Унга мувофиқ, вояга етмаганлар меҳ-
натидан ер ости, сув ости, хавфли балан-
дликда ёки ёпиқ муҳитда бажариладиган; хавфли механизмлар, асбоб ва ускуналар билан боғлиқ бўлган; хавфли буюмлар ёки жараёнлар, ҳарорат, шовқин ёки тўлқинлан-
иш даражасининг юқори таъсирида вояга етмаганларнинг соғлиғига зарар етказиш-
га олиб келади зарарли шароитлардаги; оғир меҳнат шароитларида бажариладиган (иш вақтининг давомийлиги узок бўлган, тунги ишлар ва бошқалар билан боғлиқ бўлган); ўзининг хусусияти билан бундай тоифада-
ги ходимларнинг ахлоқ-одобига зарар ет-
казадиган; белгилаб қўйилган нормадан орт-
иқ оғир юк кўтариш ва ташиш билан боғлиқ бўлган ишларда фойдаланишга йўл қўйил-
майди. Ота-оналар (уларнинг ўрнини босувчи шахслар) ўзларининг вояга етмаган болалари

меҳнатидан фойдаланишда боланинг соғлиғи ҳолати ва касалланишининг олдини олиш-
га жавобгардир. Улар ўзларининг вояга ет-
маган болаларини бирор-бир жазони қўллаш билан таҳдид қилиш орқали иш бажаришга мажбурлаш тақиқланади. Низом билан вояга етмаганларнинг меҳнатидан фойдаланишга оид бошқа талаблар ҳам тартибга солинган.

2010 йил 1 февралдан кучга кирди.

ИЛМИЙ УНВОН ВА ДАРАЖАЛАР
ХУСУСИДА

Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг қарор-
лари (АВ томонидан 2010 йил 23 январда 261-3 ва 262-2-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Илмий даражалар бериш тартиби тўғрисидаги низомига (рўйхат ра-
қами 261, 1996 йил 10 июль) ва Илмий ун-
вонлар бериш тўғрисидаги низомига (рўйхат рақами 262, 1996 йил 10 июль) ўзгартириш
ва қўшимчалар киритилди.

2010 йил 2 февралдан кучга кирди.

НЕФТЬ ВА ГАЗ БЕРИШ
ҚОИДАЛАРИ ТАСДИҚЛАНДИ

Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Ўзбе-
кистон нефть маҳсулотлари ва газдан фойдаланишни назорат қилиш давлат инспекцияси, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Ўзбекистон автомобиль ва дарё транспорти агентлигининг қарори (АВ томонидан 2010 йил 23 январда 2072-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Рухсатномалар, тарқатиш ведомостла-
ри ва лимит китобчалари бўйича авто-
транспорт воситаларига ёнилғи қуйиш учун нефть маҳсулотлари, суюлтирилган ва сиқилган табиий газни бериш қоида-
лари тасдиқланди («Норма маслаҳатчи»да чоп этилади). Улар билан рухсатнома бланкалари, тарқатиш ведомостлари ва лимит китобчаларини тайёрлаш, ҳисобини юритиш ва сақлаш масалалари; нефть маҳсулотла-
ри ва газни олиш учун рухсатномаларни расмийлаштириш; тарқатиш ведомостлари бўйича ёнилғи қуйиш шохобчасида нефть маҳсулотлари ва газни бериш; хизмат сафа-
ридаги автотранспорт воситаларига ёнилғи қуйиш ва бошқа масалалар тартибга солинган.

2010 йил 2 февралдан кучга кирди.

ХАВФСИЗ МЕҲНАТ УЧУН

«Саноатконтехназорат» давлат инспек-
цияси бошлигининг буйруғи (АВ томонидан 2010 йил 23 январда 2073-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Сирка кис-
лотаси ишлаб чиқариш ходимлари учун хавфсизлик қоидалари тасдиқланди.

2010 йил 2 февралдан кучга кирди.

Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлигининг буйруғи (АВ томони-
дан 2010 йил 20 январда 2069-сон би-
лан рўйхатдан ўтказилган) билан Кино, радио ва телевидение ходимлари учун махсус кийим, махсус пойабзал ва бо-
шқа яқка тартибда ҳимояланиш восита-
ларини бепул беришнинг намунавий меъ-
ёрлари тасдиқланди.

2010 йил 30 январдан кучга кирди.

Меъёрий—ҳуқуқий ҳужжатларнинг қисқача шарҳлари 2010 йил 16 январдан 29 январгача бўлган давр учун «Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўпла-
ми»нинг 3-4-сонли асосида тайёрланди.

*Мазкур ва бошқа ҳужжатларнинг тўлиқ матни билан www.norma.uz сайтидаги эркин кириладиган «Қонунчиликдаги янгиликлар» рукнида танишиб чиқишингиз мумкин.

МАСЛАҲАТЧИ ҚАНДАЙ
ХИЗМАТ КЎРСАТАДИ?

Молия вазирлиги, Давлат солиқ қўми-
тасининг қарори (АВ томонидан 2010 йил 27 январда 1594-4-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Айрим хизматларни кўрсатаётган юридик шахслар учун фойда солиғи ва ягона солиқ тўлови бўйича солиқ имтиёзларини қўллаш тартиби тўғриси-
даги низомига (рўйхат рақами 1594, 2006 йил 17 июль) Президентнинг 2009 йил 22 декаб-
рдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2010 йилги асосий макроектисодий кўрсаткичлари ва Давлат бюджети параметрлари тўғриси-
да»ги ПҚ-1245-сон қарорига мувофиқлаш-
тирувчи қўшимчалар киритилди («СБХ»нинг шу сонда чоп этилмоқда). Ҳужжат билан бел-
гиланишича, «Солиқ маслаҳати тўғрисида»ги Қонунга (2009 йил 21 сентябрдаги ЎРҚ-55-сон) мувофиқ солиқ маслаҳатчилари ташки-
лотлари кўрсатадиган хизматларга: мижозга (ишонч билдирувчи) солиқлар ва бошқа маж-
бурий тўловларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш масалалари бўйича маслаҳат бериш; солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш масалалари бўйича мижозга (ишонч билдирув-
чи) номидан ва унинг топшириғига биноан вакиллик қилиш; бухгалтерия ҳисобини йўлга қўйиш, тиклаш ва юритиш; молиявий ҳисо-
бот тузиш; бухгалтерия ҳисоби, менежмент ва молия-хўжалик фаолиятининг бошқа масалалари бўйича консалтинг хизматлари кўрсатиш киради.

2010 йил 6 февралдан кучга кирди.

ШАКЛ ТАСДИҚЛАНДИ

Давлат солиқ қўмитасининг қарори (АВ томонидан 2010 йил 27 январда 2074-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Акцизли товарларнинг айрим турларини сотиш ҳажмлари тўғрисидаги маълумот шакли тасдиқланди («Норма маслаҳатчи»да чоп этилади). Ҳужжат билан белгиланиши-
ча, акцизли товарларнинг айрим турларини ишлаб чиқариш ва сотишни амалга ошира-
диган хўжалик юритувчи субъектлар томо-
нидан уларни сотиш ҳажмлари тўғрисида-
ги маълумотлар давлат солиқ хизмати орган-
ларига ҳар ойда ҳисобот ойдан кейинги ойнинг 15-кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

2010 йил 6 февралдан кучга кирди.

Молия вазирлиги, Давлат солиқ қўми-
тасининг қарори (2010 йил 23 январда 1912-1-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан «Ўсимлик (пахта) ёғи учун тўлана-
диган акциз солиғининг бир қисmini Ўзбе-
кистон Республикаси Молия вазирлигининг махсус очиладиган ҳисобварағига ўтказиш
ва уни ишлатиш тартиби тўғрисидаги ни-
зомни тасдиқлаш ҳақида»ги қарори (рўйхат рақами 1912, 2009 йил 25 февраль) ўз кучи-
ни йўқотган деб топилди.

2010 йил 2 февралдан кучга кирди.

ИШ БЕРУВЧИНИНГ ЖАВОБГАРЛИГИ УНИ СУҒУРТАЛАШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ

«Иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш тўғрисида»ги Қонуннинг (2009 йил 16 апрелдаги ЎРҚ–210–сон Қонун, бундан буён матнда Фуқаролик жавобгарлиги суғуртаси қонуни деб юритилади) амалга киритилиши унинг қоидаларини қўлланиш юзасидан қатор саволлар келтириб чиқарди, уларнинг бир қисми чет эл тижорат ташкилотларининг ваколатхоналари бўлмиш норезидентларга тегишлидир.

ҚОНУН иш берувчининг ходим ўз меҳнат вазибаларини бажариши билан боғлиқ ҳолда меҳнатда майиб бўлиши, касб касаллигига чалиниши ёки соғлигининг бошқача тарзда шикастланиши муносабати билан унинг ҳаёти ёки соғлигига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш бўйича ўз фуқаролик жавобгарлигини суғурта қилиши мажбурийлигини белгилаб қўймоқда. Қонуннинг 3–моддасига мувофиқ **иш берувчи** – қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жисмоний шахс билан меҳнат шартномаси (контракт) тузган **юридик** ёки жисмоний шахсдир. Бошқача қилиб айтганда, мазкур Қонунда назарда тутилган маънода иш берувчи деб ҳисобланиш учун иккита шарт бор:

1) субъект ё юридик ёки жисмоний шахс бўлиши керак;

2) мазкур шахс жисмоний шахс билан меҳнат шартномаси (контракт) тузган бўлиши лозим.

Фуқаролик кодексининг 47–моддасига биноан «**ваколатхона юридик шахсининг** у турган ердан ташқарида жойлашган, юридик шахс манфаатларини ифодаладиган ва уларни ҳимоя қиладиган **алоҳида бўлинмасидир**», «агар қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, **ваколатхона ва филиаллар юридик шахс ҳисобланмайди**». Ўзбекистон Республикаси ҳудудидида чет эл тижорат ташкилотларининг ваколатхоналарини аккредитациядан ўтказиш ва уларнинг фаолият тартиби тўғрисидаги низомнинг (Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 23 октябрдаги 410–сон қарорининг 1–илоvasи, бундан буён матнда **Ваколатхоналар тўғрисидаги низом** деб юритилади) 7–бандида қайд этилганидек, **хорижий тижорат ташкилотларининг ваколатхоналари юридик шахс ҳисобланмайди**. Ана шу қоидалардан чет эл тижорат ташкилотларининг ваколатхоналари Фуқаролик жавобгарлиги суғуртаси қонунда кўрсатилган иш берувчининг биринчи белгисига тўғри келмайди деб хулоса чиқариш мумкин.

Айни бир вақтда Меҳнат кодексининг 15–моддасида белгилаб қўйилишича, корхоналарнинг **алоҳида таркибий бўлинмалари ўз раҳбарлари тимсолида иш берувчи бўлиши мумкин**. Ваколатхоналар тўғрисидаги низомнинг 34–бандига қарайдиган бўлсак,

Ўзбекистон Республикаси фуқароларини ваколатхонадаги ишга қабул қилишни расмийлаштириш Ўзбекистон Республикасининг меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади. Шундай қилиб, меҳнатга оид ҳуқуқий муносабатлар доирасида ваколатхона иш берувчи ва меҳнат шартномаси бўйича тараф ҳисобланади, айни бир вақтда фуқаролик–ҳуқуқий шартномалар тузилаётганда у шартнома тарафи ҳисобланмайди ва асосий компания тимсолида иш олиб боради.

Чет эл тижорат ташкилотларининг ваколатхоналари юридик шахс ҳисобланмай туриб, меҳнат шартномалари тузар экан, бунда улар Фуқаролик жавобгарлиги суғуртаси қонунда кўрсатилган шартлардан фақат биттасига тўғри келганлиги сабабли мазкур қонун ҳужжатида кўра иш берувчи бўла олмайди. Шу зайл қонун ҳужжатлари нормалари мазмун ва моҳиятидан келиб чиқадиган бўлса, улар иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш субъекти ҳисобланиши мумкин эмас, бинобарин улар учун иш берувчининг фуқаролик жавобгарлиги шартномасини тузиш мажбурий бўлмайди.

Шуни ҳам таъкидлаш керакки, Меҳнат кодекси ва Фуқаролик жавобгарлиги суғуртаси қонунда «иш берувчи» тушунчаси таърифидаги тафовут туфайли чет эл тижорат ташкилотларининг ваколатхоналаридан бошқалар ҳам мазкур турдаги мажбурий суғурта субъекти бўла олмайди. Юридик шахслар – Ўзбекистон Республикаси резидентларининг филиаллари меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ иш берувчи бўлиши мумкин, Фуқаролик жавобгарлиги суғуртаси қонунда берилган таърифга кўра эса иш берувчи бўла олмайди.

Бундан ташқари:

Фуқаролик жавобгарлиги суғуртаси қонунда берилган таърифга кўра иш берувчи қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жисмоний шахс билан меҳнат шартномаси (контракт) тузган юридик ёки жисмоний шахс эканлиги боис;

филиал ходимлари билан меҳнат шартномалари филиал томонидан иш берувчи ҳамда меҳнат шартномасининг тарафи сифатида тузилишидан келиб чиқиб;

филиал на юридик, на жисмоний шахс эмаслиги сабабли;

филиал ташкил этган юридик шахс филиал ходимлари билан меҳнат шартномалари тузмаслиги сабабли

нафақат филиални, балки уни ташкил этган юридик шахсни ҳам Фуқаролик жавобгарлиги суғуртаси қонунига мувофиқ **филиал ходимларига нисбатан** иш берувчи деб таърифлаб бўлмайди.

Бундан, бизнинг фикримизча, Фуқаролик жавобгарлиги суғуртаси қонуни қоидаларидан **юридик шахсларнинг филиаллари ва бошқа алоҳида таркибий бўлинмалари ўз ходимлари меҳнат вазибаларини бажариш муносабати билан ҳаётлари ёки соғлиқларига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш юзасидан фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиши лозим бўлган субъект эмас** деган хулоса келиб чиқади.

Мабодо Фуқаролик жавобгарлиги суғуртаси қонунининг 3–моддасидаги иш берувчи тўғрисидаги таъриф бир мунча бошқачароқ, айтилик, «**иш берувчи меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда меҳнат шартномаси (контракт) тузган шахс**» деган мазмунда берилса, юқорида айтиб ўтилган зиддиятлардан халос бўлиш мумкин эди.

ФУҚАРОЛИК жавобгарлиги суғуртаси қонунини қўлланиш муносабати билан юзага келган яна бир масала иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилишга доир суғурта тарифлари билан боғлиқдир. Агар суғурталашнинг мазкур тури чет эл тижорат ташкилотларининг ваколатхоналарига ҳам татбиқ этиладиган бўлса, уларни касб билан боғлиқ таваккалчиликларнинг қайси турига киришиш мумкинлиги муаммо бўлиб қолади.

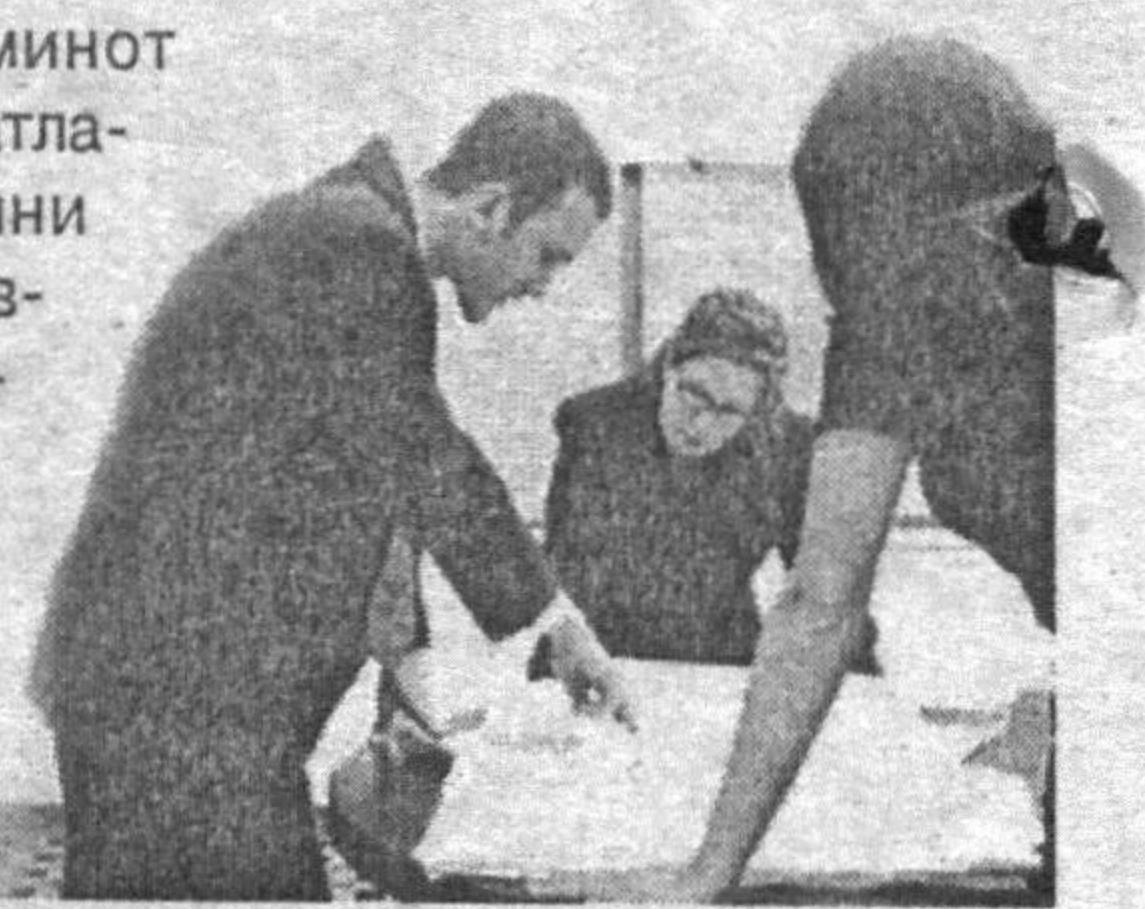
Иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш қоидаларининг (Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 24 июндаги 177–сон қарорининг* 1–илоvasи, бундан буён матнда **Қоидалар** деб юритилади) 9–илоvasида суғурта тарифлари белгиланган бўлиб, унда бошқалар қатори қуйидагилар ҳам назарда тутилган:

суғурта тарифларининг коэффициентлари Фуқаролик жавобгарлиги суғуртаси қонунига кўра иш берувчи амалга ошираётган фаолият турининг хавфлилик даражасига қараб белгиланади;

иш берувчи фаолияти турининг хавфлилиги даражаси иловада келтирилаётган жадвалга биноан, таснифга мувофиқ белгиланади; иш берувчининг фаолият турлари касб таваккалчилиги синфига қараб синфларга бўлинади;

касб таваккалчилиги синфи ишлаб чиқаришдаги жароҳатланиш, касб касалликлари ҳамда иш берувчининг фаолият турлари бўйича

қарор топувчи ижтимоий таъминот сарф–харажатлари даражасини назарда тутувчи касб таваккалчиликларининг интеграл кўрсаткичи ҳажми асосида белгиланади;

иш берувчи таснифда келтирилмаган фаолият турини амалга ошираётган бўлса, унга нисбатан касб таваккалчилиги синфлари бўйича суғурта тарифларининг ўртача миқдори тенг, 3,400 миқдориди суғурта тарифи коэффициентини қўлланилади.

Борди–ю, ваколатхонага унинг бош корхонаси фаолият турларини иноватга олган ҳолда коэффициент қўлланиладиган бўлса, бу ҳол ваколатхона иш берувчи сифатида ҳақиқатда олиб бораётган фаолият турига мувофиқ бўлмайди, чунки ваколатхона ҳўжалик фаолияти ёки бошқа тижорат фаолияти билан шўғулланмайди. Ҳамонки, Қоидаларнинг 9–илоvasида чет эл тижорат ташкилотлари ваколатхоналари кўрсатилмаган экан, мазкур Қоидалар нормаларидан келиб чиқиб унга нисбатан 3,400 коэффициентини, яъни касб таваккалчилигининг 11–синфига** яқин коэффициент қўлланилиши лозим. Назаримизда, ҳар иккала вариант суғурта тарифларини қўлланишнинг асосий мақсадига, хусусан иш берувчи фаолият турининг хавфлилик даражасига мувофиқ тариф ставкаси миқдорини белгилаш мақсадига зиддир. **Ваколатхона фаолият турининг хавфлилиги даражасидан келиб чиқадиган бўлса, 0,571 коэффициентини 01–синф энг мақбул кўринади. Бу тариф идорадаги фаолият учун белгиланади. Шу боис Қоидаларга доир 9–илоvанинг жадвалидаги 01–синфни «чет эл тижорат ташкилотларининг ваколатхоналари» деган банд билан тўлдириш мақсадга мувофиқдир.**

Шуни ҳам таъкидлаш керакки, иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш меҳнат вазибаларини ва мажбуриятларини бажариш муносабати билан ходимнинг ҳаёти ёки соғлигига етказилган зарарнинг ўрни қопланиши билан боғлиқ ҳуқуқларига риоя этиш юзасидан қўшимча кафолат беради. Фикримизча, қонун ҳужжатларини янада такомиллаштириш, ана шу кафолатлар янада тўлиқроқ рўёбга чиқарилишига эришиш мақсадида «Иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш тўғрисида»ги Қонунга ҳамда Иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш қоидаларига доир 9–илоvага тегишли ўзгаришлар киритиш йўли билан юқорида қайд этиб ўтилган зиддиятларни бартараф этиш зарур.

Гулнора АЗИМОВА,
«AZIMOVA, MADREYMOVA AND PARTNERS» адвокатлик фирмаси.

ХОРИЖИЙ ВАЛЮТАЛАРНИНГ СЎМГА НИСБАТАН ҚИЙМАТИ

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 2010 йил 2 февралдан бошлаб валюта операциялари бўйича бухгалтерия ҳисоби, статистик ва бошқа ҳисоботларни юритиш, шунингдек боғхона ва бошқа мажбурий тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*)

1 Австралия доллари	1347,44	1 Малайзия ринггити	447,51
1 Англия фунт стерлинги	2485,93	1 Польша злотийси	523,23
1 Дания кронаси	284,51	1 СДР	2377,46
1 БАА дирҳами	415,86	1 Туркия лираси	1024,73
1 АҚШ доллари	1527,36	1 Швейцария франки	1439,95
1 Миср фунти	280,12	1 ЕВРО	2165,64
1 Исландия кронаси	11,98	10 Жанубий Корея вон	13,02
1 Канада доллари	1428,37	10 Япония иенаси	169,50
1 Хитой юани	223,73	1 Россия рубли	50,19
		1 Украина гривнаси	190,89

*) Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.

МДҲ ВА БОЛТИҚБЎЙИ МАМЛАКАТЛАРИ ВАЛЮТАЛАРНИНГ АҚШ ДОЛЛАРИ, ЕВРО ВА РОССИЯ РУБЛИГА НИСБАТАН КУРСЛАРИ

Мамлакат	Сана	АҚШ доллари		Евро		Россия рубли	
		бирлиги	курси	бирлиги	курси	бирлиги	курси
Озарбайжон	4.02.2010	1	0,8034	1	1,1158	1	0,0268
Арманистон	4.02.2010	1	378,24	1	523,75	1	12,58
Беларусь	5.02.2010	1	2888	1	4000,46	1	96,25
Грузия	4.02.2010	1	1,7297	1	2,4218	1	5,7892
Қозоғистон	5.02.2010	1	147,86	1	204,76	1	4,92
Қирғизистон	5.02.2010	1	44,448	1	61,9099	1	1,4553
Латвия	5.02.2010	1	0,506	1	0,702804	1	0,0169
Литва	5.02.2010	1	2,4915	1	3,4528	10	8,301
Молдова	4.02.2010	1	12,7766	1	17,8975	1	0,428
Тожикистон	5.02.2010	1	4,3669	1	6,1891	10	1,4205
Ўзбекистон	2.02.2010	1	1527,36	1	2165,64	1	50,19
Украина	4.02.2010	100	800,12	100	1118,8878	10	2,678
Эстония	4.02.2010	1	11,3025	1	15,6466	1	0,375715

Манба: www.prime-tass.ru

УШБУ СОНДА:

- **ҚОНУНЧИЛИКДАГИ ЯНГИЛИКЛАР**
 - Янги қонун ҳужжатларини тақдим эта-
миз **1–бет**
 - **ҚОНУН ЧИҚАРУВЧИ ЭЪТИБОРИГА**
 - Иш берувчининг жавобгарлиги
 - Валюталар курси **2–бет**
 - **ЮРИДИК МАСЛАҲАТЛАР**
 - Агар фуқаромиз бўлмасангиз

- Офис учун европача таъмирлан-
ган уй
- Рўйхатга олишга 20 кун
- Сизни хабардор қилишдими? –
рўйхатдан ўтказинг **3–4–бетлар**
- **БИЗ ЯШАЙДИГАН УЙ**
 - Уйдан уйнинг фарқи бор
 - Қаловини топиб

- Кўп қаватли уйларда ҳам сме-
тасиз иш битмайди
- Ширкат раисига кўп нарсга боғлиқ
- Ресурсни тежаган тўловдан ютади **5–8–бетлар**
- **ВОҚЕАЛАР**
 - Мустақил ривожланиш йўли на-
тижалари

- Микромолиялаш дастури. Кўпчи-
ликка оз–оздан
- Лизинг қулоч ёзмақда **9–бет**
- **КАДРЛАР БЎЛИМИ**
 - Келишувсиз ишдан бўшатиш
 - Раҳбарнинг қош–қовоғига қараб
ўтирмай десанг **10–бет**
 - **top** **11–12–бетлар**

АГАР ФУҚАРОМИЗ БЎЛМАСАНГИЗ

Мен Тошкентда туғилиб ўсганман, турмуш ўртоғим йўқ, вояга етмаган икки болали беваман. Болаларим ва пенсионер онам билан Тошкент шаҳрида яшаймиз, ҳаммамиз доимий рўйхатга олинганмиз.

Ўғлим 2007 йилда мактабни тугаллаб, коллежда ўқишни давом эттирди. Ўқишга кирганида Ўзбекистон Республикасининг фуқароси эди.

2008 йил ёзида у 16 ёшга тўлди ва Россия фуқаролигини қабул қилди.

У иккинчи курсни тугаллаганида, коллеж маъмурияти менга шуни маълум қилди: «Ўғлингиз бошқа давлат фуқароси эканлиги боис чет эл фуқароси ҳисобланади ва Хорижий фуқароларни Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларига ўқишга қабул қилиш ва ўқитиш тартиби тўғрисида низомга* асосан, Тошкентда туғилиб ўсганига ва бу ерда доимий рўйхатга олинганлигига қарамай, контракт асосида таълим олиши керак».

«Норма маслаҳатчи» газетасида («Республика ўқитади», 2009 йил 17 августдаги 33 (214-сон) касб-ҳунар коллежида таълим олиш тўғрисида тушунтириш берилган эди, унда айтилишича: «республикада истиқомат қилаётган фуқаролиги бўлмаган шахслар таълим олишда Ўзбекистон фуқаролари билан тенг ҳуқуқларга эгалар». Ўзбекистон Республикасида доимий яшаш жойига эга бўлган хорижий шахсчи? Ахир Вазирлар Маҳкамасининг 169-сон қарорида халқаро шартномалар асосида ўқийдиган ва республикага, келиш мақсадидан қатъи назар, визалар бўйича келган чет эл фуқаролари тўғрисида сўз юритилган. Менинг ҳолатимда эса бутун оиламиз Ўзбекистонда туғилиб ўсган.

«Валютани тартибга солиш тўғрисида»ги Қонуннинг 4-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикасининг резидентлари қуйидагилардир:

а) Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари;

б) Ўзбекистон Республикасида доимий яшаш жойи бўлган чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар.

Бунинг маъноси шуки, Ўзбекистон ҳудудида доимий яшайдиган чет эллик шахслар ва фуқаролиги бўлмаган шахслар ҳам, Ўзбекистон Республикаси фуқаролари каби, республика Конституциясига биноан, таълим олишда ҳам тенг ҳуқуқлар ва мажбуриятларга эгалар. Конституциянинг 41-моддасида шундай дейилган: «Ҳар ким билим олиш ҳуқуқига эга. Бепул умумий таълим олиш давлат томонидан қамолатланади». Наҳотки лицей ва коллежларда ўқиш мажбурий, умумий таълим олиш ҳисобланмаса? «Ҳар ким» дейилганида, фикримча, Ўзбекистон ҳудудида яшовчи ҳар бир киши, унда Ўзбекистон Республикаси фуқаролигининг бор-йўқлигидан ёки у бошқа давлатнинг фуқароси ҳисобланишидан қатъи назар, назарда тутилади.

Жавобингизни жуда интиқиб кутаман: ўғлим коллежнинг 3-курсида пулли асосда ёки бюджет ҳисобига ўқиши керакми?

Газетхон.

— Ўғлингиз Россия Федерацияси фуқаролигини қабул қилган ва, бинобарин, Ўзбекистон Республикаси фуқаролигидан маҳрум бўлган, чунки «Ўзбекистон Республикасининг фуқаролиги тўғрисида»ги Қонуннинг (1992 йил 2 июлдаги 632-ХII-сон) 10-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлган шахснинг чет давлат фуқаролигига мансублиги тан олинмайди.

Хорижий фуқароларни Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларига ўқишга қабул қилиш ва ўқитиш тартиби тўғрисида низомнинг (бундан кейин — Низом) 6–8-бандларига мувофиқ, Ўзбекистон Республикасида хорижий фуқароларни таълим муассасаларига ўқишга қабул қилиш қуйидаги ҳужжатлар асосида амалга оширилади:

а) Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари, улар кадрлар ва илмий ходимларни тайёрлаш, халқ ҳўжалиги тармоқларини юқори малакали мутахассислар билан таъминлаш, фан ва таълим соҳасида ўзаро муносабатларни рағбатлантириш, маданиятлар, тил ва адабиётни ривожлантириш ва ўзаро бойитиш, ёшлар савиясини кенгайтириш бобида давлатлараро битимларни бажариш мақсадида тузилади;

б) жамоавий ва шахсий шартномалар ҳамда контрактлар (шу жумладан келиш мақсадларидан қатъи назар республикага ҳақиқий визалар бўйича келган хорижий фуқаролар билан тузилган), улар Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Халқ таълими вазирлиги томонидан белгиланган тартибда дастлабки экспертиза ва рўйхатдан ўтказилади.

Хорижий фуқаролар хоҳишларига кўра: умумий ўрта маълумот; ўрта махсус, касб-ҳунар таълими; олий маълумот; олий таълим муассасасидан кейинги таълим олишлари мумкин. Улар Ўзбеки-

стон таълим муассасаларига **тўлов-контракт асосида** ҳамда, агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида бошқа тартиб назарда тутилмаган бўлса, Ўзбекистон Республикаси фуқаролари учун белгиланган тартибда қабул қилинади. Масалан, агар мамлакатлар ўртасидаги халқаро шартномада ўқиш харажатлари тегишли вазирликлар томонидан ажратилган маблағлар ҳисобига сўндирилиши акс эттирилган бўлса, ўқувчининг ўзи ўқишга ҳақ тўламайди.

Сизнинг вазиятингизда ўғлингиз билан чет эл фуқароси сифатида Низомнинг 6-бандига мувофиқ пуллик асосдаги таълим учун шахсий шартнома тузилади.

«Валютани тартибга солиш тўғрисида»ги Қонуннинг сиз келтирган 4-моддасидаги «резидент» тушунчасининг таълим учун контракт тузишга ҳеч қандай дахли йўқ, чунки мазкур меъёрий-ҳуқуқий ҳужжат Ўзбекистон Республикаси ҳудудида таълим олишни эмас, балки валюта операцияларини ўтказиш борасидаги муносабатларни тартибга солади. Сизнинг ҳолатингизда ўғлингиз Ўзбекистонда доимий рўйхатга олинганлигининг ҳам аҳамияти йўқ.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 23-моддасида белгиланишича, Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги чет эл фуқароларининг ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари халқаро ҳуқуқ нормаларига мувофиқ таъминланади. Улар Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, қонунлари ва халқаро шартномалари билан белгиланган бурчларни адо этадилар.

Елена ЕРМОХИНА,
«Норма» МЧЖ эксперт юристи.

*Вазирлар Маҳкамасининг 2008 йил 4 августдаги «Хорижий фуқароларни Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларига ўқишга қабул қилиш ва ўқитиш тартибини тақомиллаштириш тўғрисида» 169-сон қарорига илова.

ОФИС УЧУН ЕВРОПАЧА ТАЪМИРЛАНГАН УЙ

«СБХ»нинг 2009 йил 6 апрелдаги 15 (767)-сониди «Ижарага олувчининг даромади» маслаҳати чоп этилган эди. Унда бир нарсанигина тушунмадим.

Мақолада айтилишича, Солиқ кодексининг 135-моддасига кўра, текин олинган мол-мулк юридик шахснинг солиқ солинадиган даромади ҳисобланади. Унинг давомида солиқ солинадиган сумманинг миқдорини қандай аниқлаш кераклиги тушунтирилади.

Айни шу ерда, менимча, амалиётда бир талай муаммолар юзага келади. Солиқ органлари ижара ҳақи юқори бўлиши керак деб исботлай бошлашади, чунки солиқ суммаси унга боглиқ, ижарачи эса худди шу сабабга кўра уни пасайтиришга ҳаракат қилади.

Матбуотда чоп этилган маълумотлар, статистика маълумотлари ва ҳоказолардан фойдаланиш мумкинлигига ҳаволалар эса анча мавҳум ва ноаниқ тусга эга. Баҳоловчининг хизматлари эса анча қимматга тушади. Бунинг устига мазкур ҳолда уларга ким ҳақ тўлайди: юридик шахси ёки ДСИ?

Фикримча, қонунчилик меъёрларини турлича талқин қилиш мумкин бўлган ҳолларга йўл қўймаслик лозим.

Солиқ ҳисоб-китоб қилиниши керак бўлган 1 кв. метр учун ижара ҳақи ставкаларининг миқдорларини белгилаш мумкин эмасми? Буни, масалан, Халқ депутатлари кенгашининг қарори билан белгиланадиган, давлат мулки ҳисобланган нотурар жойлар учун ижара ҳақининг таянч ставкалари энг кам миқдорлари аниқланганидек, ҳар йили амалга оширса бўлмайди?

Дарвоқе, ушбу ставкалардан солиқ солинадиган базанинг миқдорини аниқлаш

— Сўзни шундан бошламоқчимизки, **юридик шахс турар жой ва нотурар жойлардан ҳақ тўлаб ҳам, текинга ҳам, бироқ фақат уларнинг мақсадли вазифасига мувофиқ ҳолда фойдаланиши мумкин**. Чунончи, компания уй-жойдан фақат унда жисмоний шахсларнинг (ўз ходимлари, меҳмонлари ва ҳоказо) яшаши учун фойдаланишга ҳақли, бироқ ҳеч ҳам офис, ишлаб чиқариш учун ёки бошқа мақсадга номувофиқ тарзда эмас (бу, хусусан, Уй-жой кодекси 16 ва 86-моддаларининг моҳиятидан келиб чиқади). Кўчмас мулкдан офис учун ва бошқа шу каби мақсадларда фойдаланиш учун **у мулкдор томонидан** Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш, ҳисобга қўйиш ва рұхсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштириш тартиби тўғрисида низом (Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 20 августдаги 357-сон қарорига 1-илова**) III бўлимининг «В» кичик бўлими талабларига мувофиқ **нотурар жой мақомига ўтказилиши керак**. Бу ҳолда коммунал хизматларга ҳақни юридик шахснинг ўзи бундай шахслар учун назарда тутилган ставкалар бўйича тўлайди.

Энди **баҳолаш** масалаларига келсак. Ҳақиқатан ҳам, Солиқ кодекси (СК) 135-моддасининг талаблари, дастлаб қараганда, му-

айян вазиятда мол-мулк бозор қийматини баҳолашнинг қайси варианты энг мақбуллигини аниқ белгилаш имконини бермайди. Уларнинг ҳар бирини кўриб чиқайлик.

Текин олинган мол-мулкнинг бозор қийматини статистика маълумотлари ёки оммавий ахборот воситаларидан олинган маълумотлар ёрдамида аниқлаш, сиз тўғри ҳисоблаганингиздек, анча мушкул. Бироқ ушбу манбалардан фойдаланиш солиқ инспекцияси дарҳол сиз олган мол-мулкни қайта баҳолашни тайинлашни билдирмайди. Бироқ нархлар сезиларли пасайган ҳолда ёки улар бозор нархларига мувофиқ бўлмаганда ушбу манбаларнинг мавжудлиги солиқ органининг ташаббусига кўра қайта баҳолашга ва солиқ тўловларини қўшимча тўлашга олиб келиши мумкин. Бу ҳолда баҳоловчининг хизматларига улар ўртасида тузилган шартномаларга асосан ташаббусчи ҳақ тўлаши керак (СК 97-моддаси, 1998 йил 24 декабрдаги «Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини давлат томонидан назорат қилиш тўғрисида» 717-1-сон Қонуннинг 6-моддаси унинг қисми ва 1999 йил 19 августдаги «Баҳолаш фаолияти тўғрисида»ги 811-1-сон Қонуннинг 12-моддаси маъносидан келиб чиққан ҳолда). Бироқ ҳуқуқни

Мақола электрон маълумотнома тизим материаллари асосида тайёрланди

КОРХОНА ЮРИСТИ

Сотиб олиш масалалари бўйича қуйидаги манзилга мурожаат қилинг:
Тошкент ш., М.Улугбек тумани, Х.Олимжон майд., 10А-уй.
Тел.: (998 71) 237-07-78, тел./факс: (998 71) 237-45-29
E-mail: info@norma.uz, web: www.norma.uz

учун ҳақ олинмайдиган ижарага беришда фойдаланиш мумкин эмасми?

Яна бир жиҳат: 2009 йилда кўчмас мулк объектларидан фойдаланишнинг бозор ставкаларини* чоп эта олмайсизларми? Хусусан, бизни хусусий уй-жойлар қизиқтиради.

Биз офис сифатида фойдаланаётган хусусий уйда, одамлар яшайдиган хоналардан ташқари, ҳовлида биз фойдаланмайдиган хўжалик иморатлари (ошхона, сауна) мавжуд. (Бу ҳақда шартномада таъкидланган). Биз даромад суммасини бутун майдон учун ҳисоблашимиз керакми ёки фақат фойдаланаётган хоналар учун тўлаймизми?

Турар жойдан офис учун текинга фойдаланаётганда уни нотурар жойга ўтказиш керакми? Агар бу мажбурий бўлмаса, биз коммунал тўловларни қандай ставкалар бўйича тўлашимиз керак: жисмоний ёки юридик шахслар сифатидами? Гап шундаки, коммунал хизматларга юридик шахс сифатида ҳақ тўлаш учун биз Энергия сотувчи, «Сувсоз» ташкилотлари ва бошқа етказиб берувчилар билан шартномалар тузишимиз керак. Бироқ ушбу ташкилотлар бундай шартномаларни, агар бино нотурар жойлар тоифасига ўтказилса, тузадилар.

Агар ўзимиз коммунал тўловларни тўласак, бинодан бундай фойдаланиш текин фойдаланиш ҳисобланиши мумкинми, зеро муайян тўловларни тўлаётимизку?

Ольга, ҚҚнинг бош бухгалтери.

қўллаш амалиётининг гувоҳлик беришича, одатда давлат органларининг харажатлар сметасида бундай хизматларга ҳақ тўлаш кўрсатилмайди, бу эса базан мазкур мажбуриятни текшири-лаётган субъект зиммасига юклашга олиб келади. Агар солиқ органлари бундай тўловларни тўласалар, кейинчалик суд инстанцияларига мурожаат қилиб, уларни текшири-лаётган шахсдан ундиришга ҳаракат қиладилар.

Агар компания ўз ташаббусига кўра, «Баҳолаш фаолияти тўғрисида»ги Қонун 4-1-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ мустақил ҳисобланган ва ўз фаолиятига хизматлар истеъмолчиси ёки бошқа манфаатдор шахсларнинг аралашishi-га йўл қўймаслиги керак бўлган баҳоловчининг хизматларидан фойдаланса, солиқ органлари солиқ тўловларининг миқдоридан норози бўлиб, уларни қўшимча ундирувчи бўлган тақдирда, сиз Фуқаролик кодексининг (ФК) 1001-моддасига мувофиқ ўрталарингизда тузилган шартномага асосан нотўғри баҳолаш муносабати билан сизга етказилган зарарларни қоплаш тўғрисида баҳоловчига нисбатан регресс талаблари билан мурожаат қилишга ҳақлисиз:

Сиз давлат мулки ҳисобланган нотурар жойлар учун ижара ҳақи таянч ставкаларининг энг кам миқдорларидан фойдалана оласиз (СКнинг 135-моддаси). Бироқ бунда улар энг кам ставкалар ҳисобланишини ва олинган даромад миқдорини тўғри белгилашнинг юз фоизли мезони бўла олмаглигини тушуниш лозим. Натижада

солиқ инспекцияси билан низо юзага келиши мумкин. Бундан ташқари, мазкур ставкалардан фақат нотурар жойлар учун бўлганидек фойдаланиб бўлади, уларни турар жойларга қўллаш тўғри эмас.

Майдон учун даромад суммасининг ҳисоб-китобини сиз ўзингиз тузган шартномада кўрсатилган **амалда фойдаланилаётган майдон учунгина** амалга оширасиз. Агар сиз ошхона, сауна ва бирор-бир бошқа хоналардан фойдаланмасангиз ва бу шартномада таъкидланган бўлса, улар даромад ҳисоб-китобига киритилмаслиги керак.

ФК 355-моддасининг иккинчи қисмига кўра шартнома бўйича бир тараф иккинчи тарафга ундан ҳақ ёки бошқа муқобил тўлов олмасдан бирон нарсани бериш мажбуриятини олса, бундай шартнома текинга тузилган шартнома ҳисобланади. Коммунал хизматлар учун тўланган пул маблағлари бинони вақтинча фойдаланишга берган шахснинг мулки ҳисобланмаслиги боис ва улар ресурсларни етказиб берувчига йўналтирилиши сабабли, **ссууда олувчи томонидан истеъмол қилинган совуқ ёки иссиқ сув, электр, газ ҳақини тўлаши далилидан қатъи назар, бинодан вақтинча фойдаланиш шартномаси (ссууда шартномаси) текин фойдаланиш шартномаси ҳисобланади** (ФК 617-моддаси).

Артём ОТСТАВНОВ,
«Норма» МЧЖ эксперт-юристи.

• РЕКЛАМА

МЕБЕЛЬ ТАЙЁРЛАШ

мактаб
офис
тиббиёт
металл каркасда
ошхона буюртмага

тел./факс: (998 71) 244 86 31, 290 95 57. www.art-mebel.uz

РЎЙХАТГА ОЛИШГА 20 КУН

Қурилишда танлов савдолари ва нарх белгилаш бўйича Бухоро вилоят консалтинг маркази қуйидаги саволларга жавоб беришингизни сўрайди.

«Ўҳжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида»ги Қонунга (1998 йил 29 августдаги 670-1-сон) кўра бюджет ташкилотлари учун хизматлар бажарилиши тўғрисида шартнома тузилган. У буюртмачи ва ижрочи томонидан имзоланган ҳамда муҳрлар билан тасдиқланган. Бироқ «Давлат бюджетининг газна ижроси тўғрисида»ги Қонуннинг (2004 йил 26 августдаги 664-11-сон) 7-моддасига биноан «бюджет маблағлари олувчининг товар етказиб берувчи (иш бажарувчи, хизмат кўрсатувчи) билан тузилган шартномасини, шунингдек буюртмачининг Давлат бюджети маблағлари ҳисобидан капитал қурилиш учун тузилган шартномасини мажбурий рўйхатдан ўтказиш» амалга оширилади. Ҳазначиликда рўйхатга олинмаслик туфайли шартнома ҳақиқий эмас деб ва унга доир тақдим этилган ҳисобварақ-фактура ва бошқа ҳужжатлар қонуний эмас деб эътироф этилади.

Тушунтириб берсангиз, ушбу икки қонун қандай ўзаро амал қиладди, рўйхатга олиш муддати ва шартномани Ҳазначиликка тақдим этиш тартиби қандай?

Д.Шукуров,
бош бухгалтер.

– Бюджетдан маблағлар олувчилар билан маҳсулот етказиб берувчилар, шунингдек буюртмачилар ва пудратчилар ўртасида давлат бюджетни маблағлари ҳисобидан капитал қурилиш шартномаларини тузиш ҳамда уларнинг ижроси Фуқаролик кодекси 353–385-моддаларининг, «Ўҳжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида»ги Қонуннинг (1998 йил 29 августдаги 670-1-сон) умумий меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлари билан тартибга солинади. Бироқ мазкур шартномалар Ҳазначилик бўлинмаларида мажбурий равишда рўйхатга олиниши керак ва фақат шундай қилингандан кейингина улар кучга кирилади.

Давлат бюджетининг газна ижроси қоидалари (молия вазирлигининг АВ томонидан 2009 йил 16 сентябрда 2007-сон билан рўйхатдан ўтказилган буйруғи билан тасдиқланган, бундан кейин – Қоидалар) 73, 75, 78-бандларига мувофиқ шартномани рўйхатга олиш учун бюджетдан маблағ олувчи Ҳазначилик бўлинмасига қуйидагиларни тақдим этади:

шартноманинг тарафларининг юридик хизматлари ёки улар жалб этган адвокатлар визалаган икки асл нусхаси ва унинг бир кўчирма нусхаси, агар шартнома суммаси энг кам иш ҳақининг 200 бараваридан ортиқ бўлса, унга юридик хизмат ёки жалб этилган адвокатларнинг унинг

қонун ҳужжатларига мувофиқлиги тўғрисида хулосаси илова қилиниши лозим;

тўловлар жадвали; агар шартнома суммаси 100 минг АҚШ долларида кам бўлса – маҳсулот етказиб берувчининг танлаш бўйича конкурс ўтказиш баённомаси, ёки, агар шартнома суммаси 100 минг долларга тенг миқдордан ортиқ бўлса – тендер савдоларини ўтказиш баённомаси. Мазкур талаб товарларнинг етказиб берилиши табиий монополиялар субъектлари фаолияти соҳасига тегишли бўлганда; товарлар биржа орқали харид қилинганда; шартнома тузиш вақтида энг кам иш ҳақининг ўн бараваридан ошмаган суммада товарлар сотиб олинганда ва товарларни сотишга алоҳида ҳуқуқи бўлган фақат битта етказиб берувчидан товарлар хариди бўйича тузиладиган шартномаларга, шунингдек қонунчиликда назарда тутилган алоҳида ҳолларга татбиқ этилмайди.

Бюджетдан маблағ олувчилар шартномаларни Ҳазначилик бўлинмаларига рўйхатга олиш учун улар тузилгандан сўнг 20 иш кунини мобайнида, бироқ жорий молия йилининг 25 декабридан кечикмасдан тақдим этишлари лозим. Агар у ана шу муддат ўтганидан сўнг тақдим қилинса, шартнома уни тақдим этувчига Ҳазначилик бўлинмасида рўйхатга олинмасдан қайтарилади (Қоидаларнинг 80-банди).

Ҳазначилик бўлинмалари шартномаларни шартноманинг биринчи ва иккинчи асл нусхалари ва кўчирма нусхасининг барча варақларига «Рўйхатга олинган» штампини қўйиш ва рўйхатга олинган рақами ва санасини кўрсатиб, уларни Ҳазначилик бўлинмасининг ваколатли шахси имзоси ва Ҳазначилик бўлинмасининг муҳри изи билан тасдиқлаш орқали рўйхатга олади. Рўйхатга олингандан сўнг, шартноманинг икки асл нусхаси бюджетдан маблағ олувчига қайтарилади, унинг кўчирма нусхаси эса Ҳазначилик бўлинмасида ҳисобга олиш ва сақлаш учун қолдирилади.

Елена ЕРМОХИНА,
«Норма» МЧЖ
эксперт-юристи.

СИЗНИ ХАБАРДОР ҚИЛИШДИМИ? – РЎЙХАТДАН ЎТКАЗИНГ

Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатига олиш ва ҳисобга қўйишнинг хабардор қилиш тартиби тўғрисидаги Низомга (Президентнинг 2006 йил 24 майдаги ПҚ-357-сон қарори билан тасдиқланган) мувофиқ, устав фондининг миқдори кўпайтирилган тақдирда юридик шахс тадбиркорлик субъектларини рўйхатдан ўтказиш инспекциясига:

тадбиркорлик субъекти ваколатли органининг таъсис ҳужжатларида эълон қилинган устав фонди миқдорининг шакллантирилганлиги ҳақидаги ҳужжати;

жамият иштирокчилари ва учинчи шахслар томонидан қўшимча ҳиссалар тўлиқ миқдорда қўшилганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этади.

Бироқ гап шундаки, баъзи ташкилотлар устав фондига қўшимча ҳиссаларни қурилиш материаллари, мебель, ташкилий техника ва бошқа ашёлар тарзида киритишни хоҳлайдилар. Аммо ушбу воситаларнинг мазкур жисмоний ёки юридик шахсга қарашли эканлигини тасдиқлайдиган ҳужжатлар мавжуд эмас. Бундан ташқари, тадбиркорлик субъектларини рўйхатдан ўтказиш инспекцияси ҳодимларининг ваколатлари доирасига жойларга чиқиш ва қурилиш материалларининг мавжудлиги далилларини текшириш кирмайди. Биз мазкур ташкилот тақдим этган ҳужжатларга (жамият гувоҳномаси, йиғилиш баённомаси, товар-моддий бойликларни қабул қилиш-топириш далолатномаси, ҳисобварақ-фактуралар ва ҳоказо) асосланамиз. Масалан, устав фондига пул маблағлари киритилганида муаммо юзага келмайди – буни банк ҳужжати тасдиқлайди; бироқ ва иншоотлар киритилса – кадастр органининг ҳужжати тасдиқлайди ва ҳоказо. Устав фондининг шакллантирилганлиги ва қўшимча ҳиссалар киритилганлиги аниқ қандай ҳужжатлар билан тасдиқланишини тушунтириб берсангиз. Устав фондига киритиб бўлмайдиган ашёлар ёки товар-моддий бойликларнинг рўйхати мавжудми?

Яна бир савол. Низомга кўра тадбиркорлик субъекти бўлган юридик шахсларни давлат рўйхатига олишни рад этиш учун асослардан бири таъсис ҳужжатларида Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида тақиқланган фаолият турларини кўрсатиш ҳисобланади. Шу муносабат билан тушунтириб берсангиз, бундай фаолият турларининг рўйхати мавжудми?

Ф.Баҳромов.

– Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатига олиш ва ҳисобга қўйишнинг хабардор қилиш тартиби тўғрисидаги Низом (Президентнинг 2006 йил 24 майдаги ПҚ-357-сон қарорига* илова, бундан кейин – Низом) маъносидан келиб чиқилганда, таъсис ҳужжатларида эълон қилинган устав фонди миқдорини шакллантириш тўғрисида тадбиркорлик субъекти ваколатли органининг ҳужжатлари деганда жамият ваколатли органининг (одатда мазкур функция ташкилот раҳбарининг зиммасига юкланган) ташкилот муҳри билан тасдиқланган офертаси (хат, хулоса, тасдиқнома, ажрим ёки бошқа ҳужжат) тушунилади. Мазкур ҳужжатда жамият барча иштирокчиларининг рўйхати келтирилиб, тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилинган ҳолда устав капиталига улар ҳиссани киритган сана, унинг тури ва киритиш муддати кўрсатилиши керак.

Жамият иштирокчилари томонидан қўшимча ҳиссалар ва учинчи шахслар томонидан ҳиссалар тўлиқ миқдорда киритилганлигини тасдиқлайдиган ҳужжатлар деб қуйидагиларни тушуниш керак:

жамият гувоҳномаси; йиғилиш баённомаси; товар-моддий бойликларни қабул қилиш-топириш далолатномаси; ҳисобварақ-фактуралар; жамият томонидан тегишли мол-мулк олинганлиги тўғрисида гувоҳлик берадиган бошқа ҳужжатлар. Улар мувофиқ келмаган тақдирда, шунингдек берилаётган мол-мулкка доир мулк ҳуқуқи мавжуд бўлмаган ҳолда жавобгарлик битим тарафлари (уни топираётган муассис ва уни қабул қилиб олаётган жамият) зиммасига юкланади.

Фуқаролик кодекси 82-моддасининг қоидаларидан келиб чиқилса, устав капиталига уларнинг оборотда бўлишига йўл қўйилмайдиган, яъни агар улар фуқаролик муомаласидан олинган бўлса, товар-моддий бойликларни киритиб бўлмайди. Улар тегишли меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда очиқ кўрсатилади. Чунончи,

уларга қуйидагилар кириди:

наркотик воситалар, психотроп моддалар, прекурсорлар (1999 йил 19 августдаги «Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар тўғрисида»ги 813-1-сон Қонун);

барча турдаги қурол-яроғ, ўқ-дорри ва портловчи моддалар (Шанхай ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатлар ҳукуматлари ўртасида қуроллар, ўқ-дорилар ва портловчи моддаларнинг ноқонуний айлани-

моддалар ва радиоактив чиқинди-лар, ядровий материаллар айланишини давлат томонидан ҳисобга олиш ва назорат қилиш тартиби тўғрисидаги Низомлар, Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 13 августдаги 231-сон қарорига 1 ва 2-иловалар);

қурол-яроғлар ва ҳарбий техника яратиш бўйича илмий-тадқиқот ва лойиҳа ишларининг, шунингдек фундаментал излаш тадқиқотларининг натижалари (Шанхай ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатлар ҳукуматлари ўртасида қуроллар, ўқ-дорилар ва портловчи моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашда ҳамкорлик тўғрисидаги битим, Душанбе, 2008 йил 28 август, 2009 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ-219-сон Қонун билан ратификация қилинган);

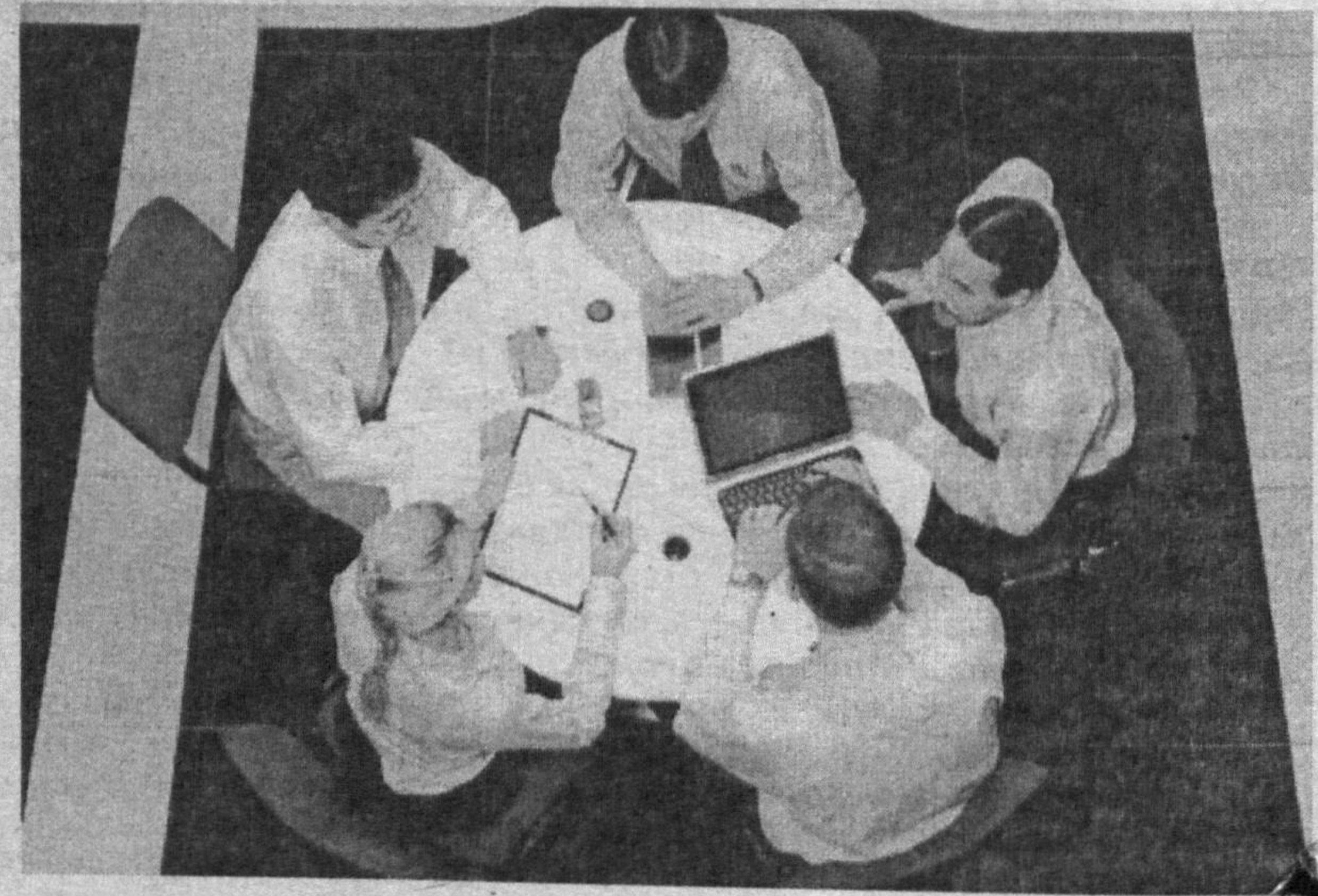
ахборотни яширинча олиш учун мўлжалланган (ишлаб чиқилган, мослаштирилган, дастурлаштирилган) шифрлаш техникаси, махсус ва бошқа техник воситалар ҳамда уларни ишлаб чиқариш ва фойдаланишга доир меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар (Ўзбекистон Республикасида ахборотни криптографик муҳофаза қилиш тўғрисидаги Низом, Президентнинг 2007 йил 3 апрелдаги ПҚ-614-сон қарорига 1-илова);

амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа объектлар.

Юридик шахслар томонидан амалга оширилиши ва таъсис ҳужжатларига киритилиши мумкин бўлмаган юридик шахснинг фаолият турлари** масаласи ҳудди шундай тартибда ҳал қилинади. Чунончи, Жиноят кодекси меъёрларидан келиб чиқилганда қуйидагиларга йўл қўйиб бўлмайди:

терроризм ва диний душманликни ривожлантиришга имкон яратадиган, урушни тарғиб қиладиган фаолият турлари;

порнографик нарсаларни тайёрлаш ёки тарқатиш;

шига қарши курашда ҳамкорлик тўғрисидаги битим, Душанбе, 2008 йил 28 август, 2009 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ-219-сон Қонун билан ратификация қилинган);

космик ракета комплекслари, ҳарбий аҳамиятдаги алоқа ва бошқарув тизимлари ҳамда уларни ишлаб чиқариш ва фойдаланишга доир меъёрий-техник ҳужжатлар (Космик инфратузилма объектларини сақлаб туриш ва улардан космик дастурларни бажариш манфатларида фойдаланиш тартиби тўғрисида битим, Тошкент, 1992 йил 15 май, 1992 йил 15 майдан кучга кирган);

уран, бошқа радиоактив моддалар, бўлинувчи материаллар ва улардан ясалган маҳсулотлар ҳамда уларнинг чиқиндилари (Радиоактив

фоҳишахоналар очиш ва тутиб туриш, қўшмачилик фаолияти билан шуғулланиш);

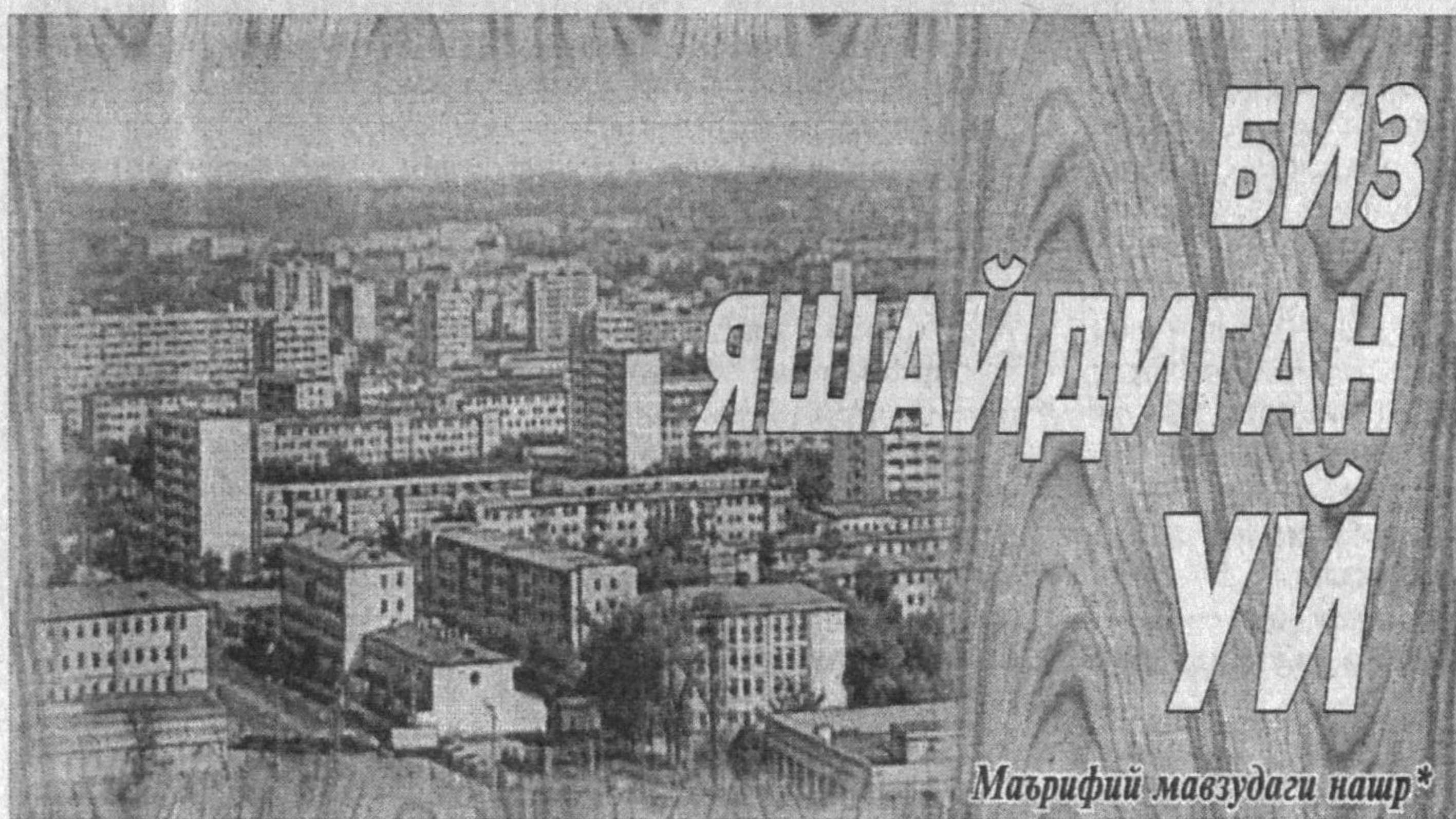
экстрасенсор хизматлар кўрсатиш (дам солиш, фолбинлик ва ҳоказо, бундай фаолият фибрибарлик деб баҳоланади);

инсон аъзолари ёки тўқималарини кўчириб олиш хизматларини кўрсатиш;

кишиларни сотиш; фуқароларнинг конституцион ҳуқуқ ва эркинликларини (фуқароларнинг тенг ҳуқуқлилиги, фуқаролар турар жойларининг дахлсизлиги, ёзишмаларнинг, телефонда сўзлашувлар, телеграф орқали ёки бошқа хабарларнинг сир сақланиши, фуқароларнинг муносабатлари тўғрисидаги қонунлар, виждон эркинлиги ва ҳоказо) бузадиган хизматлар кўрсатиш;

бошқа шу каби фаолият турлари.

Артём ОТСТАВНОВ,
«Норма» МЧЖ
эксперт-юристи.

МУНДАРИЖА:

- ✓ Уйдан уйнинг фарқи бор
- ✓ Қаловини топиб
- ✓ Кўп қаватли уйларда ҳам сметасиз иш битмайди
- ✓ Ширкат раисига кўп нарсa боғлиқ
- ✓ Ресурсни тежаган тўловдан ютади

Ҳуқуқий саводхонлик бурчаги

УЙДАН УЙНИНГ ФАРҚИ БОР

Ўзбекистонда кўп квартирали турар жой фондига қараб туриш ва уларнинг таъминоти борасида битта уйдан иборат ва чоғроқ ширкатларга асосий урғу берилмоқда. Бу «Хусусий уй-жой мулкдорларининг ширкатлари тўғрисида»ги Қонунда (2006 йил 12 апрелдаги ЎРҚ-32-сон Қонун, бундан буён матнда Қонун деб юритилади) ҳам, ширкатнинг самарали ишини таъмин этувчи ўз-ўзини бошқариш принципларини расамадга солиш юзасидан ҳукумат томонидан чиқарилган бир қанча ҳужжатларда ҳам асослаб берилган. Чунончи ХУМШга кўп қаватли бир нечта уйдаги мулкдорлар бирлашган бўлса, ҳар бир уйга алоҳида объект сифатида ёндашилади. Аммо чоғроқ ширкатларда, биттадан бештагача кўп қаватли уйни бирлаштирган энг мақбул ширкатларда бу принцип амалда татбиқ этилмайди.

Қонуннинг 23-моддасида ҳар бир уйга алоҳида (индивидуал) ёндашув назарда тутилган. Унда айтилишича, ширкат аъзоларининг ҳар йилги умумий йиғилиши ўтказилгунига қадар ширкатдаги ҳар бир уйнинг жой мулкдорлари йиғилишлари ўтказилиши шарт. Ана шу йиғилишларда:

умумий мол-мулкни, ширкатнинг ер участкасини ва мол-мулкни сақлаш ишлари режасининг бир қисми сифатида ҳар бир уйдаги умумий мол-мулкни сақлаш ишлари режаси;

ширкатнинг даромадлар ва харажатлар сметасининг бир қисми сифатида ҳар бир уйдаги умумий мол-мулкни сақлаш билан боғлиқ даромадлар ва харажатлар сметаси;

умумий мол-мулкни сақлаш ишлари режаларининг ҳамда даромадлар ва харажатлар сметаларининг ижросига доир ҳисобот тасдиқланади.

Қабул қилинган қарор мазкур уйдаги барча жой мулкдорлари учун мажбурийдир.

Ана шундан келиб чиқиб битта ширкатга бирлашган турли уйлардаги мулкдорлар учун мажбурий бадалларнинг миқдори ҳар хил белгиланиши мумкинлиги табиий.

Қонуннинг 20-моддасида белгиланишича, биттадан ортиқ (кўп қаватли) уйда яшайдиган жой мулкдорларини бирлаштирувчи ширкатлардаги йиғилишда кўп квартирали ҳар бир уйдаги жой мулкдорларининг ёки улар вакилларининг камида 50 фоизи ҳозир бўлиши керак.

Ширкат бошқаруви умумий йиғилиш ўтказилгунига қадар ширкат аъзоларига иш режаларининг, даромадлар ва харажатлар сметаларининг, уларнинг ижроси тўғрисидаги ҳисоботларнинг лойиҳалари, мажбурий бадаллар миқдори билан танишиш имкониятини таъминламоғи шарт.

Ширкат аъзолари ўзлари умумий йиғилишда тасдиқлаган режалар қай тартибда амалга оширалаётганлигини, мажбурий бадаллар нималарга сарфланаётганлигини билиши учун Қонуннинг 25-моддаси билан ХУМШ бошқаруви куйидаги масалалар юзасидан ширкат аъзолари олдида мунтазам равишда, уч ойда камида бир марта ҳисобот бериши кераклиги белгилаб қўйилди:

умумий мол-мулкни сақлаш режаларининг бажарилиши тўғрисида;

амалга оширилган ва режалаштирилаётган харажатлар тўғрисида;

мажбурий бадаллар ва тўловларнинг йиғими тўғрисида;

тадбиркорлик фаолиятдан олинган даромадлар (фойда) ҳақида.

Борди-ю, ширкат таркибига кўп қаватли бир нечта уй кирса, Қонуннинг 23-моддасига биноан бошқарув ҳар бир уйнинг жой мулкдорлари йиғилишида ҳисобот бериши керак. Ҳисоботнинг шакли ширкатнинг барча аъзолари учун очиқ-ошкора бўлиши таъмин этиладиган даражада бўлади ва ХУМШ аъзолари умумий йиғилиши қарори билан тасдиқланади.

Таассуфлар бўлсинки, қонун ҳужжатларининг айна ана шу нормаси тўлиқ амал қилаётган биронта ҳам ХУМШ йўқ ҳисоб. Баъзи ширкатлар ҳар бир объект бўйича ёндашувнинг муайян талабларини бажармоқдалар ва бу ишнинг афзаллигига ишонч ҳосил қилмоқдалар.

ХУМШ раҳбарлари нима сабабдан Қонун талаб-

*Таҳририят ихтилофли вазиятларни ҳал қилишда иштирок этмайди ва уларни ечишга қўмаклашиш ваколатига эга эмас.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

ларини бузмокда, чоғроқ ва мақбул ХУМШлардаги уйларга индивидуал тартибда ёндашувга ўтишга унча ошиқмаяптилар деган савол туғилади. ХУМШларнинг аксарияти буни вақтни кўп оладиган, ғалвали иш деб ҳисоблайдилар. Ҳар бир уй бўйича бадалларни алоҳида-алоҳида белгилашга рағбат йўқлигини психологик омилга йўйган бўладилар. Айтишларича, аҳоли ҳали бунга тайёр эмас эмиш, бадалларнинг ҳар хил бўлиши улар ўртасида зиддият ва қарама-қаршилик келтириб чиқарар эмиш: чунки, сенинг ширкатингда бадал миқдори кўшнларникидан кўпроқ бўлса, одамлар нолишга тушадилар, бадални камайтиришни талаб этадилар дейишади. Битта ширкатнинг ўзида бадалларнинг ҳар хил бўлиши эса кескинликни янада кучайтириши ҳеч гап эмасмиш.

Буларнинг ҳаммаси маблағлар сарфиёти очик-ошкоралиги таъминланишини истамаётганлар учун шунчаки

важ, холос. Бундай ширкатларда мулкдорлар тариф нима асосида шакллантирилишини ҳам, сметада нималар мужассам топганлигини ҳам, қандай ишлар режалаштирилганлигини ҳам билмайдилар. Агар одамларга ҳар бир уй учун мўлжалланган бадаллар ХУМШ бўйича белгиланган ягона ўртача тарифдан камроқ бўлиши мумкинлиги яхшилаб тушунтирилса, шу йўл билан уларнинг пуллари фақат ўзлари яшайдиган кўп қаватли уй таъминоти-га сарфланиши кўрсатиб берилса, бундай ёндашувни тушунишлари турган гап.

Шуни унутмаслик керакки, Конуннинг қоидалари тавсия эмас, балки мажбурий хусусиятга эга. Шуниси ҳам борки, ширкатларнинг аксарияти кўп қаватли ҳар бир уйга объектма-объект ёндашув ХУМШ ишини енгиллаштиришини, унинг самарали фаолият юритишини таъминлашини охиригача тушуниб етмаган кўринадилар. ❶

ҚАЛОВИНИ ТОПИБ

Намангандаги «Астробод-тонг» ширкати 144 квартирадан ташкил топган тўртта кўп қаватли уйни бирлаштирган бўлиб, ширкат бу уйларнинг ҳар бирига уларнинг техник ҳолатини инобатга олган ҳолда алоҳида-алоҳида ёндашиш билан хизмат кўрсатиш самарали бўлишини таъмин эта олди. Ширкат ишларни режалаштиришда ҳам, даромадлар ва харажатлар сметасини ишлаб чиқишда ҳам ҳар бир уй бўйича алоҳида иш олиб борди. Шу сабабли тўрт қаватли уйларда бадаллар миқдори ҳам ҳар хил. Дастлабки пайтларда ширкат аъзолари бунга ажабланиб юрдилар, зеро кўшни ХУМШларнинг барчасида ягона тариф белгиланган эди. Энди бўлса бундай ёндашув афзаллигини ҳамма билади.

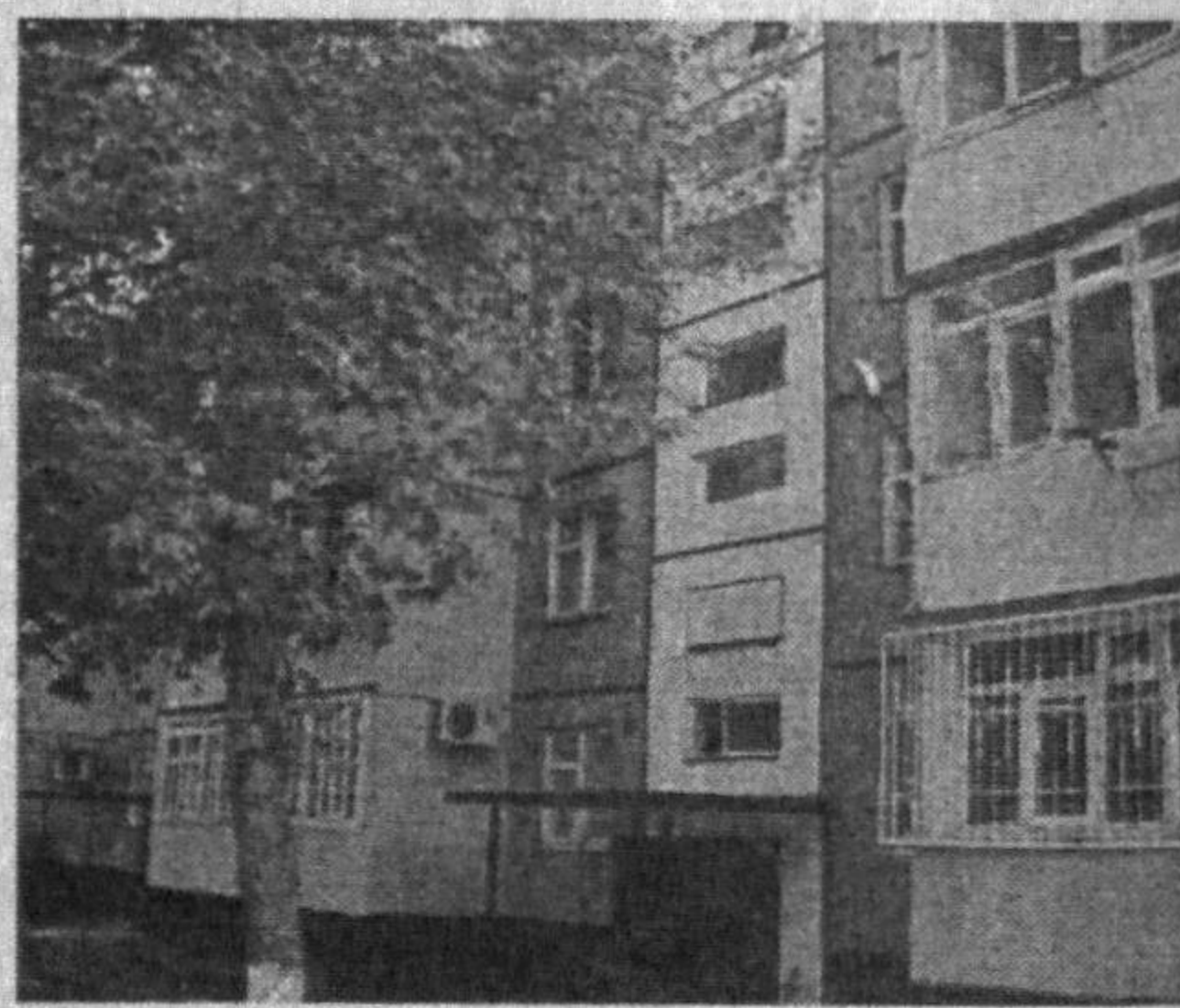
ҒОЯНИНГ ТУҒИЛИШИ

«Астробод-тонг» ширкатига 2006 йили **Валентина Костромина** бош бўлди. У ўзи яшайдиган тўрт қаватли уйда мутасаддилик қиларди. Ширкатга бош бўлгач, уй хўжалигининг нозик томонларини англаб олишга ҳаракат қилди, ҳамма нарасага қизиқсинди. Хизмат кўрсатиш-ни қай йўсинда йўлга қўйиш, ишни нимадан бошлаш, нималарга кўпроқ эътибор бериш ҳақида мутахассислар билан маслаҳатлашди.

Наманган шаҳридаги бу ХУМШ-га **«Шухрат ҳамкор сервис» профессионал бошқарув компанияси раҳбари Илҳом Турсунбоев** катта ёрдам берди. У Костроминага дастлабки босқичда ишни тўғри режалаштириб олиш, даромадлар ва харажатлар сметасини билиб тузиш муҳим эканлигини уқтирди. Бу ҳам баайни спорт: бошланиши, яъни старт яхши бўлса, одатда яқун ҳам муваффақиятли бўлади. Лекин кўп қаватли уй деганлари техник жиҳатдан ҳам анча мураккаб объект. Бу борада билими ва ма-лакаси бўлмаганлар иш кўлами ва моҳиятини тўлалигича тасаввур этиши ва ўзлаштириши қийин кечади. Бошланғич босқичда нотўғри, чуқур ўйламай қабул қилинган қарорлар бутун ишни йўққа чиқариши, назарда тутилмаган харажатлар келтириб чиқариши мумкин.

Маблағлар эса шу ерда яшайдиганлар бадаллари асосида жам бўлган. Шу сабабли ҳам сметани ишлаб чиқиш, ишларни режалаштириш билан мутахассислар шуғуллангани маъқул.

Буни Костромина яхши билар эди. Аммо И.Турсунбоевнинг бошқа гаплари уни ўйлантириб қўйди. Турсунбоевнинг айтишича, тўрт қаватли уйларнинг ҳар бири учун иш режаси, даромадлар ва харажатлар сметаси алоҳида тайёрланса, уйларга хизмат кўрсатиш анчагина самарали бўлар экан. Чунки ҳар қандай одамни аввало унинг ўзи яшайдиган уйдаги аҳвол қизиқтиради. Кўшни кўп қаватли уйдаги аҳвол кимни ҳам қизиқтирарди дейсиз?! Уйлар ташқи кўринишдан бир-бирига ўхшаш, эгизак мисол кўрингани билан уларнинг техник ҳолати ҳеч қачон бир хил бўлмайди. Баъзиларига кўпроқ, бошқаларига эса камроқ эътибор керак. Демак, уларнинг таъминоти сарф-харажати ҳам ҳар хил, мажбурий бадаллар ҳам шунга мувофиқ бўлмоғи керак. «Рост-а, чиндан ҳам шундай экан, – деб ўйлади Костромина. – Илгари юр-верган эканмиз-да. Ширкат «умумий қозон» қабилида ишлайверган. Кўпинча шундай бўлардики, бадалларни вақтида тўлайдиган, инсофли ширкат аъзолари бошқа кўп қаватли уйдаги ишлар учун ҳақ

тўлар эдилар, чунки улардаги аҳоли тўлов борасида «оқсоқланаётганлиги» учун бор маблағлари ҳисобидан бу ишни қилиб бўлмасди. Бу эса аслида ХУМШ моҳиятига зиддир. Зотан одамлар **ўзларининг** кўп квартирали уйларида умумий мол-мулкни сақлаш юзасидан биргаликда қарорлар чиқариш учун бирлашадилар».

Турсунбоев ўртага ташлаган ғоя чиндан ҳам қизиқарли эди. Бундай қараганда уни ҳамма билади. Аммо квартира эгалари ҳам, бошқарув ҳам уни пайқамаган, оқибатда текисчилик деган қадимги андоза асосида иш бораверган. Таклиф этилаётган ғоя эса, бир томондан, ҳар бир уйга алоҳида-алоҳида ёндашишни ва шу йўл билан мазкур уйнинг техник ҳолатини яхшилашга ижобий таъсир ўтказишни кўзлайди. Бошқа тарафдан олганда, кўшни уй эмас, айтиш мумкин яшайдиган уйнинг

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

таъмирланиши билан боғлиқ ишлар учун ҳақ тўлагач, шу мулкдорларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларига тўлароқ риоя этилади. Натижада ширкат ҳар бир уй учун ишлар режасини, даромадлар ва харажатлар сметасини ишлаб чиқиш, мажбурий бадаллар ҳисобини чиқариш учун профессионал бошқарув компанияси билан шартнома тузди. Кейинчалик, бу нақадар тўғри йўл эканлигига ишонч ҳосил қилгач, ана шу хизматларга ҳар йили буюртма берадиган бўлди.

АФЗАЛЛИК АНИҚ ВА РАВШАН КЎРИНГАЧ

Бошқарув компанияси мутахассислари бу ишни бажаришга киришишдан аввал ширкат раиси билан биргаликда тўрттала уйни техник жиҳатдан текшириб чиқдилар. Уйларнинг томи, ертўлалари, йўлаклари, электр хўжалиги кўздан кечирилди. Ҳар бир уйдаги умумий мол-мулкнинг таъмирталаб жойлари рўйхати тузилди. Валентина Костроминанинг айтишича, мабодо бу иш билан ХУМШ мустақил шуғулланганда борми, уй-жой соҳасидан йироқ одам аниқлаши даргумон бўлган, дафъатан кўзга ташланмайдиган қанчадан-қанча нуқсонлар четда қолиб кетарди. Ўз ишининг омилкорлари ишга жалб этилгач, ҳеч нарса назардан четда қолмади, ҳар бир уйнинг иш режаси ва сметаси мукамал бўлди. Ширкат кўп қаватли уйларидаги ҳолатнинг аниқ манзараси билиб олингач, аҳволни яхшилаш юзасидан ҳаракат режаси тузилди.

Тўрттала уйда ертўлалар турли вақтда бўлса ҳам капитал таъмirdан чиқарилган эди. Мутахассислар

ўтган йилнинг охирларида уйларнинг техник ҳолатини текшириб чиққанларида венти́ллар, айрим жойларда қувурларни алмаштириш кераклиги маълум бўлди. Бироқ ишларнинг ҳажми ҳам ҳар хил эди. Бошқа жабҳалардаги ишларда ҳам аҳвол шу. Ҳар бир уйнинг техник ҳолати хусусиятлари сметаларда ўз аксини топди, тўлов ҳисоб-китоблари чамалаб кўрилгач, мажбурий бадаллар миқдори аниқ бўлди. Бадал миқдори уйлардан бирида умумий сахннинг 1 квадрат метри учун 50 сўм, бошқасида 56 сўм, қолган иккита уйда 59 сўмни ташкил этди. Одамлар аввалига битта ширкатнинг ўзида нима сабабдан ҳар хил ҳақ тўланаётганлигини тушуна олмадилар. Кейинчалик ҳар бир уйга алоҳида ёндашувнинг устунлик жиҳатларини ҳис этиб, тўғри ва адолатли йўл тутилганлигини эътироф этдилар.

Бошқарув компанияси хизмати ширкатга арзонга тушмади, албатта. 2009 йили иш режасини, даромадлар ва харажатлар сметасини тузиб берганлиги учун бошқарув компаниясига 124 минг сўм ўтказилди. «Агар бу ишни ўзимиз қилсак, ниманидир эсдан чиқаришимиз мумкин эди, бу эса анча қимматга тушарди», – дейди раис.

Костроминанинг фикрича, бу ишлар ширкат аъзолари учун ҳам, раис учун ҳам яхши мактаб бўлди. Уйни батартиб сақлаш учун ниманидир ўрганиш, ҳамма нарсага қизиқиш, янги тажрибани кучоқ очиб кутиб олиш керак.

ХУМШ штати тўрт кишидан, яъни чилангар, электрчи (иккаласи ҳам шу уйларда яшайди), бухгалтер ва фар-

рошдан иборат. Ўтган йили ширкат барча уйларнинг томини жорий таъмирлашда тежамкорлик қилмоқчи бўлиб четдан одам ёллади. Келган усталар ишни кўнгилдагидек бажармадилар. Ёғингарчилик бошланиши билан баъзи уйлардан чакки ўтди, аммо энди кимга ҳам даъво қилиб бўларди дейсиз. Бу – ширкатдагиларга яхши сабоқ бўлди, бинобарин бу борада тежамкорлик иш бермас экан. 2009 йилда яна томларни таъмирлаш режалаштирилган эди. Энди бу ишга И.Турсунбоев бошчилик қилаётган профессионал бошқарув компаниясидан мутахассислар таклиф этишди. Компания ўз иши учун кафолат берар, иш сифати учун жавобгарликни зиммасига оларди. Кўрсатилган ана шу хизмат учун ширкат компанияга бир миллион сўмдан кўпроқ ҳақ тўлади – иш сифатли бажарилганлиги фойдага қолди. Ана шу ишларда ҳар бир уйнинг сарф-харажати ҳар хил бўлди. Чунки битта кўп қаватли уйда мутахассислар томнинг каттароқ, бошқасида эса кичикроқ қисмини таъмирладилар. Шу нарса ҳам уй аҳли учун мажбурий бадални ҳисоблашда эътиборга олинди.

Мазкур ширкат мисолида ҳаёт ҳамиша ҳаракатда эканлигини, эскича андозаларга боғланиб қолмаслик керак эканлигини ҳис этиш мумкин. ХУМШларни ривожлантириш диалектикаси янгидан-янги талабларни илгари сурмоқда, бинобарин, бир қолипдаги эскича ёндашувлар ҳар бир одамнинг манфаатларини инобатга олиш имконини берадиган янги илғор усул ва ёндашувларга ўз ўрнини бўшатиши табиий. ○

КЎП ҚАВАТЛИ УЙЛАРДА ҲАМ СМЕТАСИЗ ИШ БИТМАЙДИ

Бешта тўққиз қаватли уйни бирлаштирган Тошкентдаги «Порлоқ йўл» ширкати ҳар бир уйга ўзига хос тарзда ёндашиш принципи асосида иш олиб бормоқда. Бу ерда умумий йиғилишлар ҳам, ишларни режалаштириш ҳам, даромадлар ва харажатлар сметасини тайёрлаш-у тушган бадалларнинг ҳисобини юритиш ҳам ҳар бир уй бўйича алоҳида-алоҳида олиб борилади. Хужжатларнинг лойиҳалари дастлаб яхшилаб муҳокама этилади, сўнгра ҳар бир тўққиз қаватли уй аҳлининг умумий йиғилишида тасдиқланади. Шундан кейин мазкур лойиҳалар асосида ширкатнинг режаси ва сметаси тузилади. Булар умумий мулкка хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлашда ХУМШ аъзоларининг манфаатларини имкон қадар тўлиқроқ инобатга олиш имконини бермоқда. Гарчи кўп қаватли уйларнинг техник ҳолати деярли бир хил бўлса-да, уларда яшайдиган кишиларнинг фикри ҳар хил, уй таъминоти борасидаги истак ва таклифлари ҳам турлича бўлиши мумкин. Аини шу ўзига хос хусусиятлар иш режаларида ва сметаларида тажассум топмоқда.

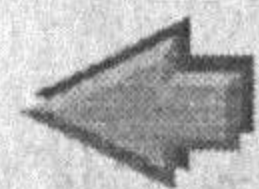
ХУМШ ижрочи директори Холбой Шоймардонович Сувонов-

нинг фикрича, бундай ёндашувнинг афзалликлари кўп. Биринчидан, у

кўп қаватли уй аҳлини ширкат ишларидан имкон қадар

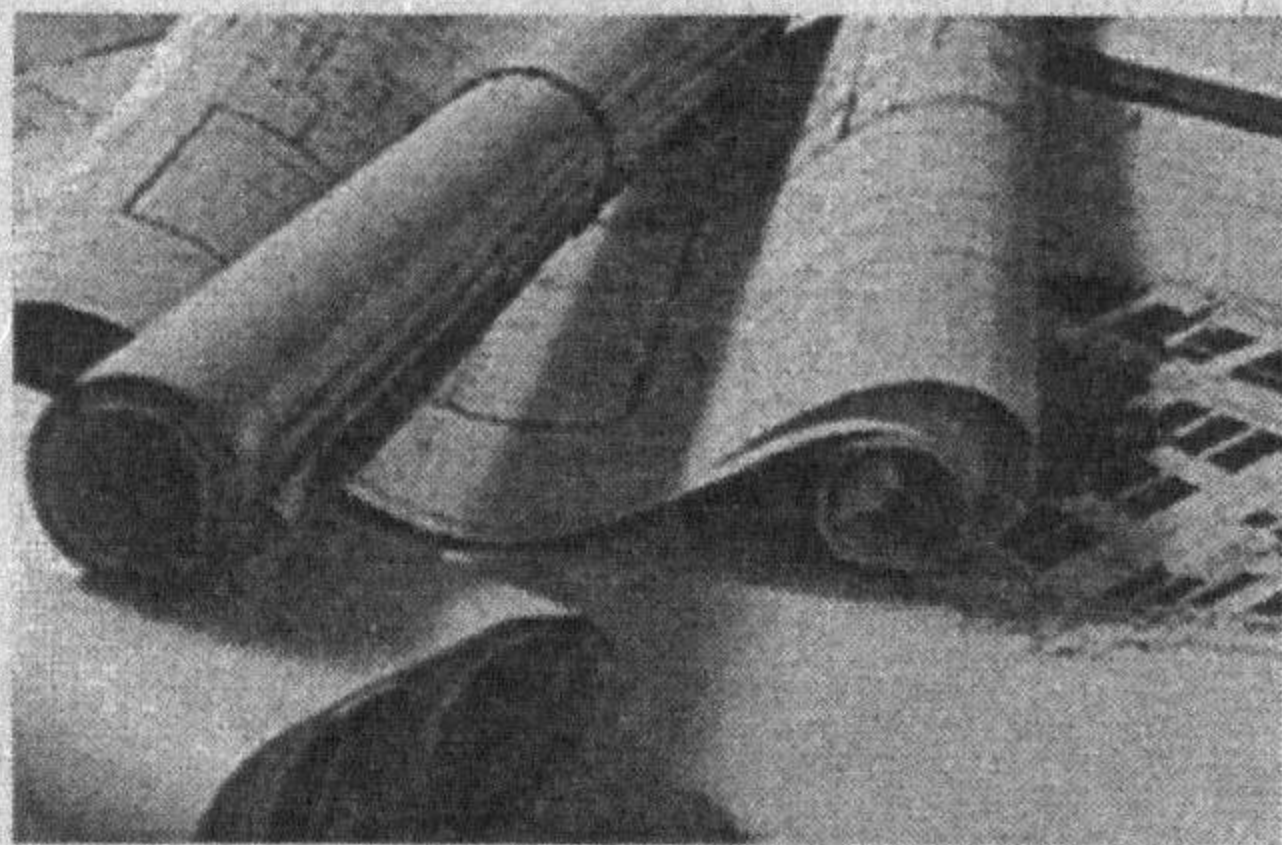

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

кенг хабардор бўлишини, бинобарин ширкат фаолияти очик-ошкоралигини таъминлайди, ХУМШга ишончни оширади. Бу квартира мулкдорларини ўз-ўзини бошқаришга, ширкат ишларида иштирок этишга жалб этиш йўлидаги биринчи қадамдир. Бешта уйдаги турар жой мулкдорларини ширкат фаолияти билан боғлиқ энг муҳим масалалар муҳокама этиладиган умумий йиғилишга ҳам жамлаш қийин. Умумий йиғилишни кўп қаватли ҳар бир уй бўйича ўтказиш шу уйларда яшайдиган ҳар бир одамнинг фикрини эшитиш ва инobatга олиш имконини беради. ХУМШнинг одамлар таклиф ва истаклари билан ҳамоҳанг иш олиб бориши квартира мулкдорларининг сўровлари-ю таклифларига тез ва вақтида эътибор қаратиш имконини беради.

Масалан, уйлардан бирининг даромадлар ва харажатлар сметаси лойиҳаси тасдиқланаётганда шу уйда яшайдиганлар болалар майдончасидаги объектларни бўйаш-мойлаш таклифини билдирдилар. Бу таклифга дарҳол эътибор берилди,

гарчи ўтган йили шундай иш амалга оширилган бўлса ҳам ширкат сметасини тузишда ҳисобга олинди. Бошқа кўп қаватли уйда яшайдиганларнинг таклифига кўра шу уйнинг, сўнгра эса ширкатнинг сметасига лифтлардаги линолеум қопламани ўзгартириш, уй рўбарўсидаги эълон ва ахборотлар осиладиган тахталарни тартибга келтириш ва шу сингари бандлар киритилди.

Катта ХУМШларнинг аксарият қисми мулкдорлар маблағларини

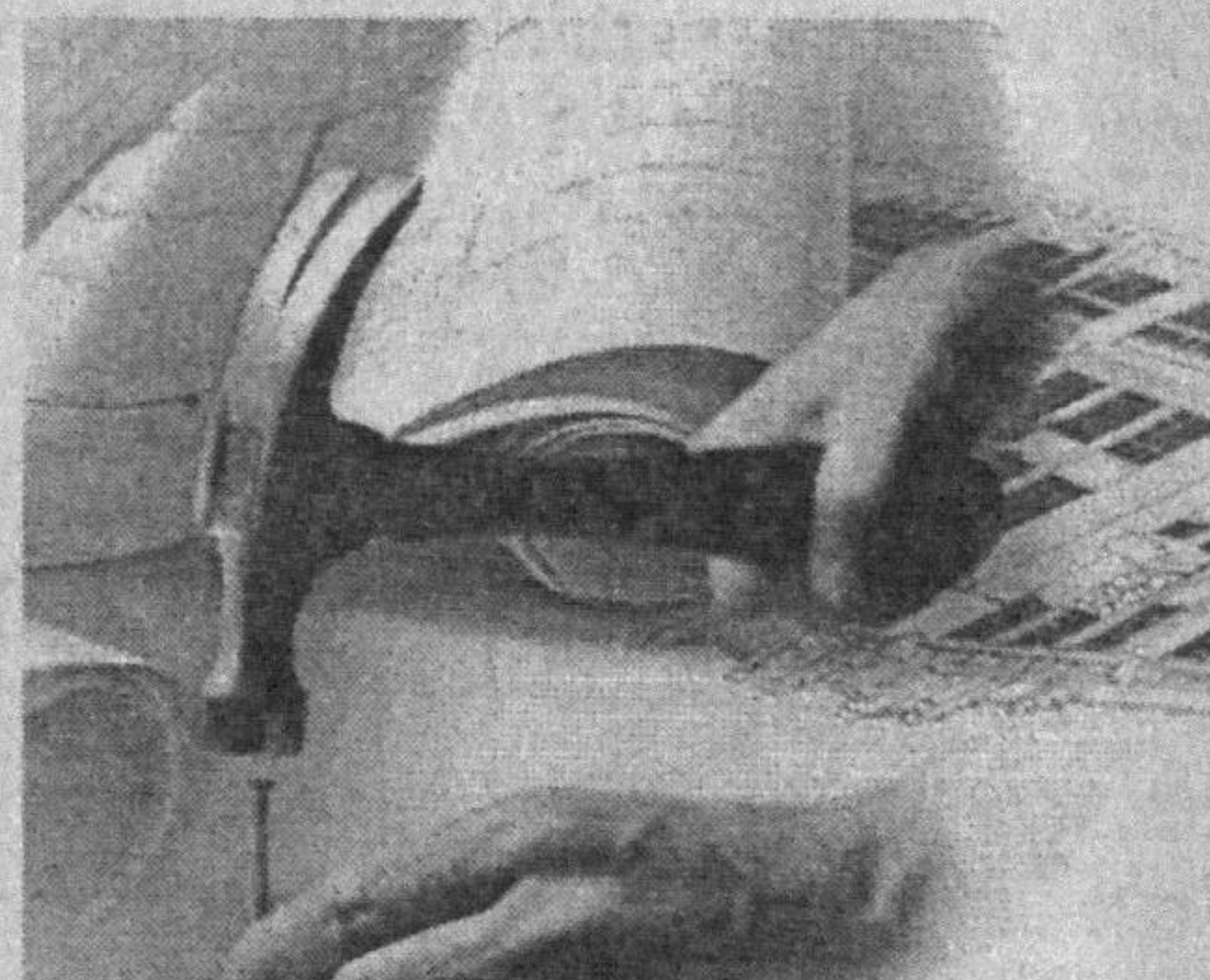

қайта тақсимлаб, бир уйда яшайдиганларнинг бадалларини бошқа кўп қаватли уйларда таъмирлаш ишларини ўтказишга йўллайди. «Порлоқ йўл» ширкатида маблағлар ҳисоби ҳар бир уй бўйича алоҳида-алоҳида олиб борилиб, одамларнинг пули белгиланган мақсадга, ўринли эҳтиёжлар учун сарфланади, тежаб қолинган маблағларга эса қўшимча ишлар амалга оширилади. Масалан, битта тўққиз қаватли уйда томни таъмирлаш ишига режалаштирилганидан бир мунча камроқ маблағ сарфланди. Тежаб қолинган маблағ эвазига шу уйнинг ертўласи таъмирланди.

Кўп қаватли уйда кўпинча кўзда тутилмаган, қўшимча харажатлар талаб этадиган вазиятлар чиқиб қолади. Булар кўпроқ лифтларга хизмат кўрсатиш билан боғлиқ. ХУМШга қарашли бешта уйда йигирма икки та лифт бор, шулардан ўн учтаси эски, механик, тўққизтаси эса замонавий, электрон усулда бошқариладиган лифтлардир. «Электрон» лифтлар ҳар қанча афзалликка эга бўлмасин, барибир «серхархаша», механик лифтларга нисбатан уларнинг хизмати қимматга тушмоқда. Баъзан электр тармоғида кучланиш ортиб кетиб авария вазиятлари ке-

либ чиқади. Айтайлик, кўп қаватли уйлардан бирида электр энергиядаги ана шундай норавонлик оқибатида бир йўла учта двигатель ишдан чикди. Уларнинг ҳар бири 35 минг сўм туради. Уй мутасаддилари воқеадан қўшниларни дарҳол хабардор этдилар. Қўшни уйда яшовчилар бадалларидан маблағ ажратилмаса, бу аварияни бартараф этишга ўзларидаги пул етишмаслиги мумкин. Шу сабабли ҳам одамлар муайян мақсадга мўлжаллаб бадал йиғишга қарор қилдилар. Электрон асосда ишлайдиган лифтли уйларда таъминот сарф-харажатлари кўпроқ бўлганлиги

учун ҳам бундай уйда яшовчилар учун бадал миқдори ҳар квадрат метр сахнга 210 сўм деб белгиланди. Ҳолбуки, механик лифтидан фойдаланаётган квартира мулкдорлари бундай бадални 185 сўм миқдорида тўлайдилар. Оширилган тариф аҳоли

ўртасида тушунтириш ишлари олиб борилиб, сарф-харажатларни асослаб берувчи ҳисоб-китоблар тақдим этилганидан кейин тасдиқланди.

«Порлоқ йўл» ширкати ихтиёридаги тўққиз қаватли уйлар таъминотида объектлар бўйича алоҳида-алоҳида ёндашув ҳар бир уйда яшайдиганларнинг манфаатларидан келиб чиқиб яшаш шароитини анчагина яхшилаш имконини бермоқда. ①

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

ШИРКАТ РАИСИГА КЎП НАРСА БОҒЛИК

Газетхонлар таҳририятимизга йўллаган хатларида кўпинча ХУМШ раислари устидан шикоят қиладилар. Келган хатларнинг бугунги шарҳини айна шу масалага бағишлашга қарор қилдик.

Раисимиз ширкатга беш йилдан буён бошчилик қилади. Кўпчилик унинг ишидан норози.

Қонунда ширкат раиси қанча муддатга сайланиши назарда тутилганми?

– «Хусусий уй-жой мулкдорларининг ширкатлари тўғрисида»ги Қонунга (бундан буён матнда Қонун деб юритилади) биноан ширкат бошқаруви раисини умумий йиғилиш ХУМШ аъзолари орасидан ширкат уставида белгиланган муддатга сайлайди (Қонуннинг 26-моддаси).

Раис ўзига катта маош белгилаб олган, бошқарув аъзолари ҳам вақти-вақти билан мукофот олиб туришади. Уйимиз томидан чакка ўтиб, иситишда дамбадам узилишлар бўлиб турган бир пайтда бизнинг пулларимизга уларнинг таралла бедод қилиб юришларини қаранг?! Бунга уларнинг ҳуқуқи борми?

– Бир уйдан иборат ХУМШ раисларининг аксарияти жамоатчилик асосида, ҳақ олмай ишлашади. Лекин ҳамма ерда ҳам шундай деб бўлмайди. ХУМШ раислиги осон иш эмас, шу сабабли бу меҳнат ҳақ тўланишга лойиқдир. Қонуннинг 26-моддасида ширкат бошқаруви раисига ширкат аъзоларининг умумий йиғилиши муҳокамасига ХУМШ ходимларининг иш ҳақи ва мукофоти миқдори тўғрисида таклифлар кириштириш ҳуқуқи берилган. Қонуннинг 19-моддасига мувофиқ умумий йиғилиш нафақат раисга, балки бошқарув аъзолари ва тафтиш комиссияси аъзоларига ҳам тўланадиган ҳақ миқдорини белгилаш тўғрисида қарор қабул қилиши мумкин. Улар амалга оширадиган ишларни ҳақ тўлашга лойиқ деб ҳисобламаса,

бундай қарор чиқармаслиги ҳам мумкин. Хуллас, ҳаммаси ўша уйда яшовчиларнинг ўзига боғлиқ.

Ширкатимиз 10 уйдан ташкил топган, раис эса бутунлай бошқа жойда яшайди. Шундай бўлгач, у бизнинг ХУМШга бошчилик қилиши мумкинми?

– Қонуннинг 26-моддасига кўра ширкат раиси турар жой мулкдорлари бўлмиш ширкат аъзолари орасидан сайланади. Борди-ю, раис ширкат таркибидаги уйлардан биридаги квартира эгаси бўлмаса, унинг бу лавозимга сайланиши қонун ҳужжатларини бузиш ҳисобланади. Қонунда бу норманинг белгилаб қўйилганлиги бежиз эмас. Зотан четда яшовчи одамни ўзи яшамайдиган уй муаммолари унча ташвишлантормайди. Шу сабабли ҳам одамлар раисни ўз қўшнилари орасидан сайлайдилар – у умумий ошиёнлари янада яхшиланишидан астойдил манфаатдор бўлмоғи керак.

Ширкатимиз раиси раҳбарликнинг авторитар усулини танлаб ҳеч ким билан ҳисоблашмай қўйган, бошқаларнинг фикрини назар-писанд қилмаяпти. Баъзан у чекланмаган ваколатларга эга шекилли деган фикрга боради одам...

– «Хусусий уй-жой мулкдорларининг ширкатлари тўғрисида»ги Қонун 2006 йил 13 апрелда кучга кирган бўлиб, у ширкат бошқаруви раисининг ваколатларини чеклаб, бу ваколатларни ширкатнинг коллегиял бошқарув органи бўлмиш ширкат бошқаруви ихтиёрига берди. Ана шу 26-моддага мувофиқ ширкат раиси:

ширкат бошқаруви фаолиятига

раҳбарлик қилади;

ширкат аъзолари умумий йиғилишининг ва ширкат бошқарувининг қарорлари бажарилишини таъминлайди;

ширкат аъзоларининг умумий йиғилиши ёки бошқарув қарорига мувофиқ молиявий ҳужжатларни, шартномаларни имзолайди;

умумий мол-мулкни ҳамда ширкат мол-мулкни бошқариш, уларга хизмат кўрсатиш ва уларни таъмирлаш усуллари ҳақида, бошқарувчиликка (ижрочи директорликка) номзод ёки бошқарувчи ташкилот юзасидан бошқарув томонидан тайёрланган таклифларни ХУМШ аъзоларининг умумий йиғилиши муҳокамасига киритади.

Ўз квартирамизда хоналардан бирини кенгайтиришни кўзлаб таъмирлаш ишларини бошлаган эдик, ширкат раиси бундай қилишимизни қатъиян ман этмоқда. Шундай қилишга унинг ҳуқуқи борми? Ахир квартира бизнинг хусусий мулкимиз-ку?!

– Қонуннинг 15-моддасида белгиланишича, ширкат умумий мол-мулкни асраш-

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

ни таъминлаш мақсадида мулкдорларнинг жойларини белгиланган тартибда қайта қуриш, ўзгартириш, қайта жиҳозлашни келишиб олишни амалга оширади. Ана шу тартибни белгилаш ширкат аъзолари умумий йиғилишининг ваколатига киради (Қонуннинг 19-моддаси).

? Биз кўп қаватли уйимизнинг томига парабolik антенна ўрнатган эдик, ширкат раиси уни олиб ташлашимизни қатъий талаб қилмоқда. Ўз талабини эндигина таъмирланган томга антенна ўрнатилаётганда зарар етиши мумкинлиги билан изоҳлаган бўлди. Унинг шундай талаб қилишга ҳуқуқи борми?

– Уйнинг томи умумий мол-мулкнинг бир қисми бўлиб, бундай мол-мулк мазкур уйдаги барча квартира мулкдорларига умумий улушли мулк ҳуқуқи асосида тегишлидир. Ширкат аъзолари бу мол-мулкни ўз ҳисобларидан таъмин этадилар, бинобарин ҳар қандай иш содир этиш билан унга таъсир кўрсатиш томнинг техник ҳолатини ёмонлаштиради. Бу масала ширкат аъзолари муҳокамасига киритилиши мумкин. Аммо ширкат раиси бу масала учун тегишли асосларни тайёрлаши керак, негаки ХУМШ аъзоларининг ҳаммаси ҳам масаланинг техник жиҳатини миридан-сиригача билади деб бўлмайди.

? Йўлакнинг бир қисмини ажратиб ўраб олиб, велосипед ва асбоб-ускуналар сақлаш учун фойдаланмоқдамиз. Кўп йиллар мобайнида бунга ҳеч ким эътироз қилмаган, норозилик ҳам бил-

дирмаган эди. Яқинда ширкат раиси йўлакдан ҳамма нарсани йўқотишни ёки бу йўсинда фойдаланаётганимиз учун ҳақ тўлашни қатъиян талаб қилди. Бу ўта ўзбошимчалик эмасми?

– Бу ҳолатда раис Қонун асосида иш кўрган. Қонуннинг 29-моддасида белгилаб қўйилганидек, мулкдорлар умумий мол-мулкдан фойдаланишда ҳуқуқ борасида тенгдирлар. Аммо умумий мол-мулкнинг айрим қисмлари ширкат аъзоларига ёки бошқа шахсларга ширкат аъзоларининг умумий йиғилиши белгиланган тартибда фойдаланишга берилиши мумкин. Умумий мол-мулкнинг айрим қисмларидан фақат ўз манфаати учун фойдаланувчи ХУМШ аъзоси умумий йиғилиш белгиланган миқдорда ширкатга ҳақ тўлаши керак.

? Бизнинг ХУМШда тўловлар тўлашнинг икки хил

усулидан фойдаланиб келишади. Баъзилар умумий мол-мулк таъминоти учун мўлжалланган мажбурий бадалларни банкка тўлайдилар. Аммо ширкат раиси бундай

бадални бевосита ширкатга нақд пул билан тўлашни таклиф этмоқда. Бундай қилиш менга осон, чунки ХУМШ жойлашган уйда яшайман. Бироқ кўшнимда бу борада бир муаммо чиқиб қолди. Ҳужжатларда унинг тўлов тўлаганлиги қайд этилмаган экан, ширкат уни судга берди. Кўшним квитанциялар асосида тўлов амалга оширилганлигини исботлаб берди, албатта. ХУМШга бадалларни нақд пул билан тўлаш тақиқланган деган гапларни кўп эшитаман. Чиндан ҳам шундайми?

– Мамлакатимиз Президентининг «Коммунал хизматлар тарифларининг асоссиз равишда ўсиб кетишига йўл қўймаслик ҳамда улар учун ўз вақтида ва тўлиқ ҳисоб-китоб қилиниши учун истеъмочиларнинг масъулиятини ошириш чоратадбирлари тўғрисида»ги қарори (2005 йил 11 февралдаги ПҚ-5-сон қарор) билан хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатлари ва коммунал хизматлар кўрсатиш корхоналарига улар томонидан кўрсатилган коммунал хизматлар харажатлари учун, шу

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

жумладан мажбурий бадаллар тўлаш учун аҳолидан нақд пул маблағларини кассаларни четлаб мустақил йиғиш тақиқланган (мазкур қарор 5-бандининг иккинчи хатбоши).

? ХУМШ раиси бизни йўлакларни жадвал асосида тозалатишга мажбур қилмоқда. Унда шундай ҳуқуқ борми? Биз катта миқдорда бадал тўлаймиз, раис эса ҳамиша пул йўқ деб нолигани-нолиган...

– Квртирангиз эшигидан ташқаридаги ҳамма нарса, шу жумладан йўлаклар (подъезд) шу уйдаги мулкдорларнинг умумий мол–мулки ҳисобланади. Бу мулкдорлар эса умумий мол–мулкни сақлаш бўйича умумий харажатларни биргаликда зиммага олишлари шарт (Қонуннинг 30–моддаси). Турар жой бинолари ва уйга туташ ҳудудларни сақлаш ва улардан фойдаланиш қоидаларига* мувофиқ турар жой мулкдорлари ўзлари эгаллаб турган турар жойнигина эмас, балки йўлакларни, лифтларнинг ичини озода ва батартиб сақлашлари, пиллапоя ва зинапояларни, умумфойдаланадиган жойларни шу уйда яшовчилар миқдорида мувофиқ жадвал бўйича мунтазам равишда тозалаб туришлари шарт (11–банд). Йўлакларни тоза ва батартиб тутиш масаласини шу ерда яшайдиганларнинг ўзи ҳал этиши керак. Улар умумий йиғилишда фаррош ёлламай, бу ишни ўз кучлари билан жадвал асосида амалга ошириш ёки бу ишга четдан одам жалб этиш ҳақида қарор қабул қилишлари мумкин. Фаррош ёлланган тақдирда унга ҳақ тўлаш шу ерда яшайдиганларнинг зиммасига тушади, бинобарин бу нарса даромадлар ва харажатлар сметасига киритилади, табиийки мажбурий бадал миқдори ҳам ошади.

Кўп йиллар мобайнида ювилган кирларни балкон деразаси ортида, баъзан эса ҳовлида қуритардик. Ҳеч ким бу борада бизга бир нарса демасди. Бизнинг ХУМШ

раиси яқинда келиб бундай қилишни қатъиян тақиқлаб қўйди. Акс ҳолда кир осилган арқонни ундаги кирлари билан қирқиб ташлашини айтди. Шундай қилишга ҳақлимикан?

– Турар жой бинолари ва уйга туташ ҳудудларни сақлаш ва улардан фойдаланиш қоидаларининг 28–бандига мувофиқ кўчага қараган бўш ер участкаларида ёки ҳовлининг очиқ, саҳнларида ички кийим, уст–бош ва бошқа рўзгор ашёларини осиб қўйишга йўл қўйилмайди. Квртирангиз деразаси ортида кир осиб ман этилишига келганда, бу нарса сиз яшаётган уйнинг ташқи кўринишини бузишини алоҳида таъкидлаш керак. Яшаётган уйингизнинг сирт тарафи кўп қаватли уй деворининг олд қисми бўлгани боис шу уйдаги мулкдорларнинг умумий мол–мулки ҳисобланади, бинобарин ширкат раисининг талаби ўринли ва ҳаққонийдир. ○

*Вазирлар Маҳкамасининг «Давлат уй–жой фонди хусусийлаштирилиши муносабати билан норматив ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида»ги 1994 йил 28 июнда чиқарган 325–сон қарорининг 3–илоvasи.

Хорижий тажриба

РЕСУРСНИ ТЕЖАГАН ТЎЛОВДАН ЮТАДИ

Пермь шаҳридаги «Тбилиси кўчаси, 25» уй–жой мулкдорлари ширкати 1996 йилда ташкил топган бўлиб, уй хўжалигини оқилона ташкил этиш ва ресурсларни тежаш борасида дурустгина тажриба тўплаган. Ширкат раиси Ираида Малафеева бу ютуқларга қандай эришилгани ҳақида қуйидагиларни гапириб берди.

– Ширкатимиз иш бошлаган дастлабки кунларда ноқ коммунал маҳсулотларни истеъмол қилиш юзасидан муниципалитет томонидан белгиланган нормалар анчагина ошириб кўрсатилганлигини тушуниб олдик. Башарти қаттиқ назорат олиб борилса, сарф–харажатлар амалда анчагина кам бўлар экан.

Уйга иссиқлик ва сувни ҳисоблагич асбоблар ўрнатилди. Шу асбоблар ёрдамида 2008 йилнинг ўзидагина қарийб 400 минг рубль тежаб қолдик. Ҳаво илиқ кунлари шундоққина бураш билан иссиқлик беришни расамадга солишга ўтдик. Чиқиндиларни олиб чиқиб кетиш учун тўлов суммаси ҳам анчагина кам бўлди. Чиқинди контейнерлари ҳар бир йўлак ёнидаги ахлат ва чиқинди тушадиган қувурга тўғрилаб қўйилган бўлиб, ахлатни ҳафтасига икки марта жадвал бўйича олиб кетишади. Куз кезлари, ҳамма қишга сабзавотларни консерва қилиб тайёрлайдиган пайтда контейнерлар тез тўлиб қолади. Буни эътиборга олиб қўшим-

ча машинага буюртма бердик. Ҳовлига контейнер қўйилмагани учун чиқиндилар ҳам, пашшалар ҳам йўқ. Бир ходим ахлат тушадиган қувурларни санитария йўли билан мунтазам равишда тозалаб туради.

Аввалига бошқа маданиятли кишилар каби шиша, пластик нарсалар, қоғоз ва маиший чиқитларни алоҳида–алоҳида тўпламоқчи бўлдик. Лекин бир неча ойга чўзилган тажрибамизни давом эттиришдан маъни бўлмади. Чунки шиша ва пластик чиқиндиларни биздан олиб кетадиган ташкилотларга биттагина уй билан иш олиб бориш фойдали эмас эди. Эндиликда фақат ахлатдан қоғозни ажратиб оламиз. Уни ахлат йиғувчининг ўзи тўплаб, ўзи топширади, фойдаси ҳам ўзиники. Ширкат шу йўл билан камроқ ахлат чиқаради, демак ҳақни ҳам камроқ тўлайди. Башарти, шаҳарда иккиламчи хом ашёни тўплаш талаб даражасида йўлга қўйилганида эди, бу борадаги тўлов биз учун янада камайган бўларди.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

← Таъмирлаш ишлари учун пудрат ташкилотларини танлов асосида топамиз. Пудратчилар бизга смета тақдим этадилар, материаллар қийматини кўрсатадилар. Уларда шундай ишларни амалга ошириш учун лицензия бор-йўқлигини албатта текшириб кўрамиз. Топшириқни кимлар, бевосита кимнинг раҳбарлиги остида бажаришини ҳам суриштирамиз.

Йўлаклардаги қувурларни алмаштиришга тўғри келган пайтда, нақ бешта ташкилот вакиллари билан учрашишга, мулоқот қилишга тўғри келди ва улар орасидан энг ишончлиларини танлаб олдик. Бунинг учун эса аввал кўшни уйларнинг ертўлаларини кўздан кечирдик, қилинган иш сифатига эътибор қилдик. Ҳамкасабаларнинг улар ҳақида билдирган фикрини эшитдик. Пудрат ташкилотлари билан иш олиб борганда арзонга учмаймиз. Ишнинг сифати-ю, материалларнинг пишиқлигига эътибор қиламиз. Биз ўз шартимизни айтамиз, хизмат кўрсатувчилардан сифатни талаб қиламиз. Пудратчилар билан ўртамизда ҳеч қачон низо бўлмаган. Чунки биз ҳеч кимга қарздор эмасмиз. Боиси бизнинг уйда яшайдиганлар тўловлар бобида қарздор эмас.

Ширкат одамлар турмушини яхшилаш учун барпо этилган. Умумий йиғилиш тўпланган пулларни турмуш шароити янада яхшиланиши учун сарфлаш имконини берадиган қарорлар қабул қилади. Бунинг замирида келгусида янада тежамкорлик билан ишлаш муддаоси ётади. Айтайлик, томни таъмирлаш учун пул харж қилиб, кейинчалик уйларнинг панеллараро чокларини таъмирлашдек серчиқим ишларни бажаришга, ертўлалардаги металл қувурларни полипропилен қувурларга алмаштиришга муваффақ бўлдик. Яна баъзи бир ишларни қилиб олгач, фақатгина коммунал тўловлар тўлаш билан шуғулланадиган бўламиз. Капитал ва жорий таъмирлаш учун биз пул сарфламайдиган пайтлар ҳам ҳадемай келса керак. Кўчмас мулк бўйича агентлар бизнинг уйдаги квартиралар кўшни уйлардагидан анча қиммат эканлигини айтмоқдалар. Бу эса умумий мулкнинг ҳолатига боғлиқ. Жумладан, бизда полипропилен қувурлар ўрнатилган, кўшни уйда эса ўша эски, анча чириб қолган металл

қувурлар ишлатилмоқда. Шундай бўлгач, сотиб олишга тўғри келадиган бўлса, қайси уйдаги квартира харидоргир бўлишини билиш қийин эмас. Биз тешик-туйнукларни ямашни эмас, янги технологияларни қўлланишни, сифатли, умри узоқ материаллар ишлатишни маъқул кўрамиз.

Уйимиз 100 йил лойиҳада белгиланганидек туришига эришишни ўзимизга мақсад қилиб олдик. Уйимиз аҳли бу мулкдан фарзандлари, невар ва чеваралари ҳам фойдаланишини кўзлаб иш тутмоқда. 2002 йили бизнинг ширкат Россиядаги энг яхши ширкат деб топилди ва биз 40 минг рубль мукофот олдик.

Кўп қаватли уйимизда техник муаммолар камайганлиги боис ижтимоий муаммоларга кўпроқ эътибор бера бошладик. Ўсмирлар ва пенсионерларнинг ҳаётини янада сермазмун қилиш ҳаракатидамиз. Ширкатнинг пулига Белогорск монастирига ва қатор сўлим гўшаларга экскурсия уюштирилди. Уйимизнинг 25 йиллиги шарафига ҳовлида байрам ташкил этдик. Бухгалтер билан ўтириб ҳисоблаб кўрсак, кўпгина харажатлар бўйича тежамкорликка эришган эканмиз. Ширкатимизга оғир тушмайдиган қилиб, байрамни ўтказиш учун 10 минг рубль ажратдик. Байрам шу уйда яшовчиларни янада дўстлаштирди. Рост-да, умумий йиғилишда ниманидир ҳал этиш бошқа-ю, дастурхон атрофида дилкаш суҳбат бутунлай бошқа нарсас.

Ширкатда қабул кунлари белгилаб қўйганмиз: истаган одам келиб маслаҳат олади. Раис сифатида бор билим ва меҳримни шу уйга беришга ҳаракат қиламан. Чунки ўзим шу ерда яшайман, ўғлим ҳам шу ерда яшайди. Ҳамма одамларни беш қўлдек биладан. Зимамдаги ишни хўжакўрсинга эмас, чин юракдан берилиб адо этаман. Уй учун кеча-кундуз масъул эканлигимни ҳис этиб тураман. Уйимиз яхшилиқ билан ном қозonganлигида шунинг ҳам ҳиссаси бўлса керак.

Бу ширкатнинг тажрибаси аниқ-равшан шуни кўрсатмоқдаки, энергияни тежашга қаратилган ишлар ҳамиша уй бюджетини тўлдиради, унга барака киритади. Капитал таъмирлаш иши кўпдан буён ўтказилмаган жойларда ҳам бу нарсаси яхши самара беради. Энергия сарфиёти ҳисобини пухта олиб бориш, иссиқлик беришни бошқариш, муҳандислик тизимлари яхши ҳолатда бўлиши ҳақида ғамхўрлик қилиш ва шу сингари ишлар пировард натижада уйга наф келтириб, унинг «умри»ни узайтиришдан ташқари жой мулкдорларига коммунал хизматлар харажати борасида анчагина тежам, иқтисод беради.

«Шаҳар иқтисодиёти институти» жамғармаси билан ҳамкорликда «Новая Евразия» фонди томонидан амалга оширилаётган «Уй-жой мулкдорларини қўллаб-қувватлаш» лойиҳаси доирасида тайёрланган «Кўп квартирали уйда энергияни тежаш» қўлланмаси материаллари асосида.

Хусусий уй-жой мулкдорлари диққатига!

**2010 йил 19 февраль кuni
соат 15.00 дан 17.00 гача**

**«Ўз уйингни ўзинг асра» мавзусида
БЕВОСИТА МУЛОҚОТ**

бўлиб ўтади

227-00-29 телефон рақами орқали саволларга Тошкент шаҳар ХУМШ Уюшмаси мутахассислари жавоб берадилар.

Бевосита мулоқотни «Норма маслаҳатчи» газетаси тахририяти ахборот жиҳатдан қўллаб-қувватлайди.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

МУСТАҚИЛ РИВОЖЛАНИШ ЙЎЛИ НАТИЖАЛАРИ

«Ижтимоий фикр» жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази томонидан ўтказилган навбатдаги ижтимоий тадқиқот 2009 йилда Ўзбекистонни иқтисодий ва ижтимоий-сиёсий ривожлантиришнинг аҳолимиз томонидан қандай баҳоланиши, уларнинг асосий сиёсий, ҳуқуқий ҳамда ижтимоий институтларга муносабатини аниқлашга бағишланди.

«Ўзбекистон: жамоатчилик фикри – 2009» сўрови қатнашчиларининг фикрича, мамлакатимиз мустақилликка эришгач, қисқа вақт ичида иқтисодий ва ижтимоий ривожланиш, давлат ва жамият қурилишида, инсон ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш, халқимиз фаровонлигини оширишда салмоқли натижаларга эришди ҳамда халқаро майдонда муносиб ўрин эгаллади. Сўров Президент Ислон Каримов юритаётган сиёсат жамиятимизда тўлиқ қўллаб-қувватланаётгани ва аҳолининг, яшаш жойи, ёши ва миллатидан қатъи назар, кенг қатламлари томонидан маъқулланаётганини яққол намоён этди.

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан пухта ўйланган, ўз вақтида қабул қилинган ва амалга оширилаётган кенг қўламли чора-тадбирлар, Инқирозга қарши чоралар дастурининг рўёбга чиқарилиши 2009 йилда жаҳон молиявий-иқтисодий инқирозининг мамлакатимиз иқтисодиётига таъсирини юмшатибгина қолмай, балки барқарор иқтисодий юксалиш ҳамда аҳолимиз фаровонлигини оширишни таъминлаганига сўров қатнашчиларининг ишончи қомил.

Тадқиқот фуқароларнинг аксарияти (93,4 фоиз) мамлакатимиздаги ижтимоий-иқтисодий аҳволни яхши ҳамда барқарор, деб ҳисоблашини кўрсатди. Сўровда уларнинг жамиятимиз ҳаётининг барча жабҳаларида эришилган ижобий натижалардан, чунончи, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни самарали ривожлантириш учун яратилган шарт-шароитлар, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш даражасидан мамнулиги аниқланди. Иштирокчиларнинг кўпчилиги (90 фоиздан ортиги) Ўзбекистоннинг тинчликсевар, ошкоралик ва тенглик тамойилларига асосланган ташқи сиёсий йўлини қўллаб-қувватлайди.

Сўров давомида олинган маълумотлар мамлакатимиз иқтисодиётини, ижтимоий ҳаётнинг барча жабҳаларини изчил ва муваффақиятли ривожлантириш, юртимиздаги сиёсий барқарорлик келажакка ишонч билан қараш учун асос бўлиб хизмат қилишидан далолат беради. Масалан, сўров қатнашчиларининг 88,9 фоизи 2010 йилда мамлакатимизнинг ижтимоий-иқтисодий аҳоли янада яхши бўлишига қатъий ишонади.

Оилаларимиз фаровонлиги ҳам ошмоқда. Сўров иштирокчиларининг аксарияти ўз оилаларининг моддий аҳолини яхши, деб баҳоламақда. Шуниси эътиборга лойиқки, айниқса, қишлоқ аҳли 2009 йилда фаровонлиги ошганини қайд этди. Фуқароларимизнинг фикрига кўра, бу – Юртбошимиз томонидан аграр соҳада жорий этилаётган, қишлоқ хўжалиги самарадорлигини янада оширишга қара-

тилган ислохотлар, фермерлик ҳаракатини кенгайтириш, шунингдек, «Қишлоқ тараққиёти ва фаровонлиги йили» Давлат дастурида белгиланган бошқа вазифаларни бажаришга қаратилган чора-тадбирларнинг амалий самарасидир. Мамлакатимиз фуқаролари миллий иқтисодиётнинг барқарор ва мустаҳкам ривожланиши уларнинг моддий фаровонлигини оширишда асосий омил бўлиб хизмат қилганига ва 2010 йилда бу кўрсаткичлар янада юқори бўлишига қатъий ишонади.

Сўровда 2009 йилда фуқароларнинг пул жамғармалари, жумладан, банк омонатлари орқали кўпайгани, бу ҳам, ўз навбатида, уларнинг иш ҳақи ва моддий фаровонлиги барқарор ўсганидан далолат бериши қайд этилди. Аксарият оилаларда барча зарур, шу жумладан, электрон асосда ишлайдиган замонавий маиший буюмлар бор.

Ижтимоий инфратузилманинг такомиллашгаётгани, қишлоқ ва шаҳарларимизнинг янада обод бўлаётгани фуқароларимиз кайфиятига ижобий таъсир кўрсатмоқда. 2009 йилда аҳолини асосий коммунал-маиший хизмат турлари – электр энергияси, табиий газ, ичимлик суви, транспорт билан таъминлаш ишлари янада яхшиланди. Бундан ташқари, тадқиқот маълумотларига қараганда, аҳоли бандлик даражасини ошириш, соғлиқни сақлаш тизимининг сифатли хизматларидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш, уй-жой билан таъминлаш каби муҳим ижтимоий аҳамиятга молик масалаларни ҳал этиш ҳам яхшиланди. Буларнинг барчаси мамлакатимизда ҳаёт сифати ошганидан далолат беради.

Жамоатчилик фикрини ўрганиш бўйича тадқиқот натижалари Ўзбекистон ўз мустақил ривожланиш ва янгиланиш йўлини тўғри танлаганини ва уни амалга ошириш жамиятимиз ҳаётининг барча жабҳаларида самарали натижаларга эришиш имконини берганини яна бир қарра тасдиқлади. Бунинг натижасида мамлакатимиз фуқаролари ўзини эркин ва қулай ҳис қиладиган ижтимоий муҳит яратилди. Сўров Ўзбекистон аҳолиси давлатимиз раҳбарининг иқтисодиётни юксалтириш, фуқаролар ва уларнинг оилалари фаровонлигини оширишга қаратилган, ижтимоий йўналтирилган сиёсатини қўллаб-қувватлаётганини яна бир бор тасдиқлади. Зеро, ушбу оқилана сиёсат жамиятимиз ҳаётининг барча жабҳаларида ижтимоий барқарор натижаларга эришиш, одамларимизнинг келажакка доимо ишонч билан қарашини мустаҳкамлаш имконини бермоқда.

«Ижтимоий фикр» жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази материаллари асосида ЎЗА мухбири А.ИВАНОВА тайёрлади.

МИКРОМОЛИЯЛАШ

ДАСТУРИ:

КЎПЧИЛИККА ОЗ-ОЗДАН

22 январь куни «Пойтахт» Бизнес марказининг мажлислар залида «Микромолиялаштириш тизимини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш» лойиҳасининг тақдими бўлиб ўтди.

БМТ Тараққиёт Дастурининг бу янги ташаббуси барча қизиққан томонлар, хусусан, ҳукумат муассасалари, халқаро донор ва молия институтлари ҳаракатларини бирлаштириш йўли билан микромолия секторини яратиш, янада ривожлантириш ва унинг барқарор ўсишини қўллаб-қувватлашга йўналтирилган.

Шуни таъкидлаш керакки, лойиҳанинг асосий вазифалари микромолиялаштиришга оид қонунчилик базасини такомиллаштиришга техник ёрдам кўрсатиш ва микромолиялаштиришнинг ижтимоий таъсирини ошириш, Марказий банкнинг микромолия сектори ишини мувофиқлаштириш ва назорат этиш борасидаги салоҳиятини мустаҳкамлаш, шунингдек, микрокредит ташкилотларининг пишиқ-пухта тизимини яратиш ва Микромолия ташкилотлари ҳамда кредит уюшмалари Миллий Ассоциацияси институционал салоҳиятини мустаҳкамлашдан иборат. Бу эса микромолия ташкилотларининг ривожланиши ҳамда мустаҳкамланиши, молиялаштириш манбаларидан осон фойдалана олиш йўллари кенгайтиришга хизмат қилади. Лойиҳа фаолиятининг муҳим қирраларидан бири ахборот акциялари уюштириш ва турли нашрлар ишлаб чиқиш ва уларни тарқатиш йўли билан аҳоли, хусусан, аёллар ва қишлоқ аҳолисининг микромолиялаштириш масаласидаги хабардорлигини оширишдир.

Тақдимотда лойиҳа раҳбари Дилдора Тожибоева Марказий банк, Вазирлар Маҳкамаси, тижорат банклари, микрокредит ташкилотлари, тегишли вазирлик ва халқаро ташкилотлар вакиллари, журналистларни режалаштирилган тадбирлар ва кутилаётган натижалар билан таништирди. Бундан ташқари, тадбир қатнашчилари Ўзбекистонда микромолиялаштиришнинг бугунги аҳоли ва уни ривожлантириш истиқболлари, шунингдек, Микромолия марказининг Марказий Осиёдаги фаолияти билан танишиш имконига эга бўлдилар.

Ўзбекистонда микромолиялаштириш бўйича ташаббуслар ўта долзарб эканлигини эслаб ўтиш зарур. Бу тизимнинг вужудга келиши ва ривожланиш тарихи Ўзбекистон иқтисодиёти, айниқса, кичик бизнес ва банк кредитлари олиши мушкул бўлган аҳолига ушбу нобанк молиявий хизматлар нақадар зарур бўлганлигидан далолат беради. Катта бўлмаган ҳажмдаги пул маблағларини тезкорлик билан олиш имконияти кичик тадбиркорларга жорий муаммоларни бартараф этиш, ўз бизнесини янада катта ишонч билан режалаштиришга кўмак берди.

БМТ нинг Ўзбекистондаги Тараққиёт дастури кўп йиллардан бери фаровонлиқни ошириш ва минг йиллик тараққиётни мақсадларига эришиш, айниқса, қашшоқлик даражасини қисқартириш, аёлларнинг ҳуқуқ ва имкониятларини ўстиришга қаратилган ташаббусларни қўллаб-қувватлаб келади. 1998 йилдан бошлаб, БМТД томонидан мамлакатда биринчи нодавлат микрокредит ташкилотига асос солишга кўмак берувчи иккита лойиҳа синаб кўрилди.

Юқорида кўрсатиб ўтилган микромолиялаштириш дастурларининг амалда синаб кўрилиши бу каби хизматларнинг яшовчанлиги ва уларга талаб борлигини кўрсатди, бу ҳолга мамлакат ҳукумати томонидан катта қизиқиш билдирилди. Қайд этиш керакки, микромолиялаштириш ривожлантиришнинг 2007–2010 йилларга мўлжалланган давлат дастури (Вазирлар Маҳкамасининг 2007 йил 8 июндаги 114-сон қарори билан тасдиқланган) қабул қилинган бўлиб, унга микромолиялаштиришнинг турли таркибий, хусусан, таълим, маслаҳат, ташкилий, ҳуқуқий ва амалий қисмлари киритилган.

Тадбир материаллари билан танишиш учун қўшимча маълумотни www.undp.uz, www.cbu.uz сайтларидан олиш мумкин.

Ўз ахборотимиз.

ЛИЗИНГ ҚУЛОЧ ЁЗМОҚДА

Эндиликда лизинг билан ҳеч кимни лол қолдириб бўлмайди. Зотан лизинг молия тизимига узвий тарзда сингишиб кетди, кредит воситалари қаторини тўлдирди ва уларнинг доирасини кенгайтди. Лизинг бозори истиқболли саналади. Чунки лизинг учун ҳамма нарсаси, шу жумладан ҳатто корхона ходимлари ҳам ўзлаштириш предмети бўлиши мумкин. Ҳолбуки, молиявий ижара мамлакат бўйлаб илк қадамлар қўйганига нари борса 10 йил бўлди.

Бу ишнинг ибтидоси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 30 октябрдаги 486-сон қарори билан бошланган эди.

Ҳукуматнинг ана шу қарори асосида бизнинг «Ўзқишлоқхўжаликмашлизинг» компаниямиз дунёга келди. Ҳозирги кунда мамлакатимизнинг барча минтақаларида унинг филиаллари ишлаб турибди. Корхонанинг фаолият соҳаси қишлоқ хўжалиги ҳисобланади. Юртимиз қишлоқ хўжалиги машинасозлигида ишлаб чиқарилаётган 12 номдаги маҳсулотни

олишда мамлакатимиз товар ишлаб чиқарувчиларига кўмаклашишга ихтисослашганмиз. Ўтган йиллар мобайнида Навоий вилояти фермерлари, машина-трактор парклари бизнинг бўлинма орқали лизинг ёрдамида 16 млрд сўмлик қишлоқ хўжалиги техникаси ва инвентарь олдилар. Ана шу давр мобайнида мамлакатимиз миқёсида лизинг шарофати билан жойларга 69 млрд сўмлик механизация воситалари етиб борди.

Ҳозирги кунда лизингдан кенг тадбиркорлик доиралари эмин-эркин

фойдаланмоқдалар. Банкларнинг аксарияти уларни шу хизматдан баҳраманд этмоқда. Бизнинг компания банклар билан рақобатга бормайди, негаки бизнинг мижозларимиз биргина тармоқ доирасида чегараланган. Аммо ишимиз оз эмас. Ахир минтақамизда уч мингдан ортиқ фермер хўжалиги бор, уларнинг ҳар бирини моҳият эътибори билан истеъмолчи дейиш мумкин – қишлоқ хўжалиги техникасини ҳақини бўлиб-бўлиб тўлаш орқали сотиб олиш учун истаган фермер бизга мурожаат эта олади. Ана шунда биз кредит муассасаларига нисбатан «отни тезроқ қамчилаймиз», яхши шартлар билан ўз хизматимизни тавсия этамиз. Масалан, бизда лизинг бўйича битта ставка бор ва у Марказий банкнинг қайта молиялаштириш ставкасининг 50 фоизини ташкил этади. Бизда бирламчи бадал олинаётган мулк

қийматининг 15 фоизига тенг. Фермер хўжалиги қолган суммани 10 йил мобайнида тўлаб ўзати. Шу зайл тармоқни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш тадбири амалий ифодасини топади.

Минтақадаги 1 100 дан ортиқ фермер хўжалиги компаниямиз хизматларидан баҳраманд бўлди. Харажатларни камайтириш, товар маҳсулоти чиқаришни кўпайтириш ишлаб чиқариш жараёнларини имкон қадар механизациялашни талаб этади. Бундан ташқари, минерал ўғит, ёқилғимойлаш материаллари сотиб олиш сингари харажатлар борки, улар айланма маблағлар тўлдириб борилиши учун мунтазам равишда ресурс қидириш заруриятини тақозо этади. Банк кредитлари ва турли шаклдаги давлат дотациялари илгарилари ҳам, ҳозир ҳам қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқарувчилари учун ана шунда қўл келади. Амалиёт шуни кўрсатмоқдаки, етарлича тўлов қобилиятига эга бўлмаганлик сабабли кўпгина хўжа-

ликлар қарз сармоясидан жилла умид қилмайдилар. Гап улар яхши-ёмон ишлаётганида, ҳосилдорлик борасида муаммолари борлигида ҳам эмас. Ҳисоб-китобларимизга қараганда, пахта ва ғалла етиштириш билан шуғулланаётган фермер хўжалигида, агар у лизингга техника олган бўлса, кредит бўйича ҳисоб-китоб қилишда жорий эҳтиёжлар учун молия ресурслари борасида қийналиб қолмаслиги учун камида 50 гектар ер майдони бўлиши керак. Минтақада майдони 10 гектарга ҳам бормайдиган хўжаликлар оз эмас: Фермер хўжаликларини мустаҳкамлаш ва йириклаштириш юзасидан бошланган жараён деҳқончилик хўжаликларининг молиявий-иқтисодий барқарорлигини ошириш, улар учун ўзлаштириш манбаларини янада мақбулроқ қилиш имконини беради.

Хотам ОТАҚУЛОВ,
«Ўзқишлоқхўжаликмашлизинг»
компанияси Навоий филиали
директори.

КЕЛИШУВСИЗ ИШДАН БЎШАТИШ

Бизнинг корхонамиз тугатилляпти. Ходимлар, шу жумладан декрет таътилида ва болани парвариш қилиш таътилида бўлган аёл ходимлар билан меҳнат муносабатлари бекор қилинишини қандай қилиб тўғри расмийлаштиришимиз мумкин? Уларга нафақа тўлаш масаласини қандай ҳал қилиш мумкин?

ХК директори.

– Меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари **корхона** бутунлай тугатилган тақдирда ҳомиладор аёллар ва уч ёшга тўлмаган болалари бўлган аёллар билан (Меҳнат кодексининг 237–моддаси, бундан кейин – МК) иш берувчининг ташаббусига кўра меҳнат шартномаларини бекор қилишга йўл қўяди. МКнинг 102–моддасига мувофиқ дастлаб иш берувчи камида икки ой аввал ходимни у билан меҳнат шартномасини бекор қилиш нияти тўғрисида ёзма равишда (тилхат олиб) огоҳлантириши керак. Аёл ходимлар декрет таътилида бўлгани боис уларнинг яшаш жойига курсер жўнатиш ёки улар навбатдаги нафақани олиши кунда билдиришнома тақдим этиш зарур.

Ходим билан иш берувчи ўртасидаги келишувга кўра огоҳлантириш муддати мазкур муддат вақтига мувофиқ келадиган пулли компенсация билан алмаштирилиши мумкин. Бундай битим ёзма кўринишда расмийлаштирилиб, пулли компенсациянинг аниқ миқдори, шунингдек меҳнат муносабатлари бекор қилинадиган аниқ сана кўрсатилади.

Штат қисқарганида меҳнат муносабатлари бекор қилинишдан фарқ қилиб, мазкур ҳолда ходимлар вакиллик органининг олдиндан розилигини олиш талаб қилинмайди. Бундай розилик жамоа битими ёки жамоа шартномасида ҳам назарда тутилиши мумкин эмас (МКнинг 101–моддаси).

Меҳнат шартномаси бекор қилинган ҳол-

ларда иш қидириш даврида бир ойлик ишдан бўшатишлик нафақасини ҳисобга олган ҳолда, бироқ икки ойдан ортиқ бўлмаган давр мобайнида ходимларнинг ўртача ойлик иш ҳақи сақланиб қолади (МКнинг 67–моддаси). Бунда биринчи тўлов охириги болани парвариш нафақаси тўланиши билан биргаликда, иккинчи тўлов эса (иккинчи ой учун) иккинчи ой тугагач ва ҳали аёл ходим ишга жойлашмаганлиги далили сифатида меҳнат дафтарчаси тақдим этилганида амалга оширилади. Агар ходим меҳнат шартномаси бекор қилинган кундан бошлаб ўн календарь кун мобайнида маҳаллий меҳнат органида иш қидираётган шахс сифатида рўйхатдан ўтса, маҳаллий меҳнат органи берган маълумотномага биноан учинчи ой учун ҳам олдинги иш жойидан ўртача иш ҳақи олиш ҳуқуқига эга бўлади. Тугатилган корхоналарнинг маблағи бўлмаган тақдирда, ходимларга кўрсатилган компенсациялар Иш билан таъминлашга кўмаклашиш давлат жамғармаси маблағлари ҳисобидан тўланади¹ (МК 67–моддасининг еттинчи қисми).

ДЕКРЕТ ТАЪТИЛИДАГИЛАРГА ИШДАН БЎШАТИШ НАФАҚАСИ ҚАНДАЙ ҲИСОБЛАНАДИ?

Юқорида қайд этилганидек, меҳнат шартномаси иш берувчининг ташаббусига кўра бекор қилинганда ходимларга ўртача ойлик

иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда ишдан бўшатиш нафақасини тўлаш кафолатланади. Қонунчиликда декрет таътилида бўлган ва бу пайтда иш ҳақи олмаётган шахсларга ишдан бўшатиш нафақасини ҳисоб–китоб қилиш тартибини белгиловчи махсус меъёрлар белгиланмаган. Шу сабабли ўртача ойлик иш ҳақини ҳисоблаб чиқариш тартибига (Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 11 мартдаги 133–сон қарорига² 6–илова) риоя қилиш зарур. Мазкур ҳужжатнинг 1–бандига мувофиқ, Ишдан бўшатиш нафақасини тўлаш учун ўртача ойлик иш ҳақи ҳисоблаб чиқариш кундаги тарификация бўйича белгиланган иш ҳақи ёки лавозим маошидан келиб чиққан ҳолда уларни ўн иккидан бирга (биринчи йил ишловчиларга; олти ой тўлиқ ишлаганларга олтидан бирга; етти ой тўлиқ ишлаганларга еттидан бирга ва ҳоказо) оширган ҳолда ҳисоблаб чиқарилади. Уларга ишбай асосида ишлаб топилган қўшимча иш ҳақи, мукофотлар, қўшимча тўловлар, иш ҳақиға қўшимча ҳақлар ва ижтимоий суғурта бўйича бадаллар ҳисобланадиган бошқа тўловлар киради.

МИСОЛ. Болани парваришлаш таътилида 13–нчи ой бўлган ва офис–менежер лавозимини эгаллаган аёл ходим билан меҳнат шартномаси бекор қилинляпти. Унинг маоши, штат жадвалига кўра, 300 000 сўмни ташкил этади. Таътил пайтида унга ҳеч қандай қўшимча ҳақ, мукофот ва ижтимоий суғурта бўйича бадаллар ҳисобланадиган бошқа тўловлар тўланмаган. Тегишинча, унинг ишдан бўшатиш нафақаси миқдори ойига 300 000 сўмни ташкил этади.

Меҳнат шартномасини ишга қабул қилиш ҳуқуқига эга бўлган шахслар бекор қиладилар. Бунда расмийлаштириладиган буйруқда меҳнат шартномасини бекор қилиш асослари Меҳнат кодекси 101–моддаси 1–банди иккинчи қисмининг формулировкасига аниқ мувофиқликда кўрсатилиши керак: «Корхона тугатилиши муносабати билан меҳнат шартномаси бекор қилинсин». Сўнгра меҳнат дафтарчасига қуйидаги ёзув киритилади: «Меҳнат шартномаси бекор қилинди»³. Меҳнат му-

носабатлари бекор қилинган куни ходимга унинг меҳнат дафтарчаси ва меҳнат шартномасининг бекор қилиниши ҳақидаги буйруқнинг нусхаси берилади (МКнинг 108–моддаси).

БЎЛҒУСИ ОНАНИ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ

Қонун ҳужжатларида ҳомиладор аёллар ва уч ёшга тўлмаган болалари бўлган аёлларни, улар билан меҳнат шартномалари бекор қилинганда, албатта ишга жойлаштириш назарда тутилган (МК 237–моддасининг биринчи қисми). Уни маҳаллий меҳнат органи амалга ошириб, ишга жойлаштириш даврида қонун билан белгиланган тегишли ижтимоий тўловларнинг тўланишини таъминлайди. Бунда иш берувчи меҳнат органига меҳнат шартномаларининг бўлажак бекор қилиниши тўғрисидаги мурожаатни юбориб, умумий маълумотлардан (касби, му- тахассислиги, малакаси ва меҳнат ҳақи миқдори) ташқари ҳомиладорлиги, болалари борлиги ва ёши тўғрисида ҳам хабар қилиши керак.

БОЛАНИ ПАРВАРИШ ҚИЛИШ НАФАҚАСИ ТЎЛАНАДИМИ?

Аёл болани парвариш қилиш нафақасини олиш ҳуқуқини йўқотмайди, бироқ уни тўлаш тартиби ўзгаради. Меҳнат шартномаси бекор қилинган пайтдан бошлаб у ишламаётган ходим мақомини олганлиги сабабли, унга ушбу тоифадаги шахслар учун назарда тутилган тартиб татбиқ этилади. Ишламайдиган оналарга бола икки ёшга етгунга қадар уни парвариш қилганлиги учун ойлик нафақа тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги низом (МАИМКВ, МВ, «Маҳалла» РЖ ва МБнинг АВ томонидан 2002 йил 14 мартда 1112–сон билан рўйхатдан ўтказилган қарори билан тасдиқланган, бундан кейин – Низом)га кўра болани парвариш қилиш нафақасини мазкур ҳолда муҳтожлик мезонидан келиб чиқиб яшаш жойидаги фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи тайинлайди. Ариза уни берувчи ҳудудда яшаётган фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига берилади (Низомнинг 9–банди).

Мария ТУХТАРОВА,
«Norma» МЧЖ юристи.

РАҲБАРНИНГ ҚОШ–ҚОВОФИГА ҚАРАБ ЎТИРМАЙ ДЕСАНГ

Раҳбариятнинг ҳар кунги танбеҳлари жонингизга тегиб ҳам кетгандир–а? Бошлиққа кўзингиз тушиши биланок ҳимояланишга шай турадиган бўлиб қолдингизми? Ана шундай шароитларда одам ўзини қандай тутати билиши, хотиржамликини қўлдан чиқармаслик учун нималар қилиши керак? Психолог бу борада ўз маслаҳатларини беради.

Раҳбарнинг қўл остидаги ходимга кўнгли хушламай муомала қилишининг сабаби қуйидагича бўлиши мумкин:

– ўзининг бевосита бурчига ходимнинг ноҳалол, ғирром муносабати. Бундай сабаб анча кенг тарқалган, лекин раҳбариятнинг фикри ҳамиша ҳам ҳолис бўлавермайди;

– бошлик психология тўлампидан бирон–бир мақолани қурол қилиб олиб, кадрларнинг «додини бериш» усулини ўзлаштириб олган. Бу усул асослантириш тизими талабларига мос бўлса–да, ходимларнинг ўзи кўпинча унинг қадрига етмай дилар;

– раҳбар ўзи яқинда бошидан кечирган «мутелик ҳолати» тажрибасини онгли равишда ўз ходимида синаб кўроқчи. Бошлик ўзига бир пайтлар раҳбарлари қандай муносабатда бўлган бўлса, худди шундай муносабатни қўл остидагиларга татбиқ этишга уринади деган фикр бор;

– ҳаммасининг сабаби ўйланаётганидан ҳам кўра оддийроқ бўлиши, айтилиқ, унга сочингизнинг ранги ёқмаётган бўлиши мумкин...

Умуман олганда, сабаблар ҳар хил бўлиши мумкин. Аммо салбий муносабатларда кўпинча иккала тараф, яъни бошлик ҳам, ходим ҳам айбдор ҳисобланади. Шу боис энг аввало хулқ–атвор ва хатти–ҳаракатингизни, ҳамкасбларга ва раҳбариятга бўлган муносабатингизни таҳлил этиб кўриш керак. Бундан аниқ мисолларда таҳлил этиб кўрайлик.

Олег Витальевич ўйлаб юрган фикрларини жамлаб, ҳаяжонини жиловлашга ҳаракат қилган ҳолда ҳисобот билан директорнинг хонасига кирди дейлик. Гофир Валиевичнинг ҳам кайфияти яхши экан, аммо Олег Витальевичнинг чайналишини кўриб бошлиқнинг энсаси қотади ва қўл бармоқларини компьютер тугмасига уриб ўйната бошлайди. Ходим ҳижолатдан терга ботиб, ҳисобот мазмунини аранг баён этади ва бешинчи марта кечирим сўраб орқасига тисарилади. Директор оғринибгина компьютердан қўлини олади ва ходимга кейинги сафар ишга жиддий ёндашиб, муаммони ҳар тарафлама ўрганган ҳолда келишини тайинлайди. Ходим нима бўлганига ўзи ҳам тушуниб етмай иш жойига қараб йўл олади.

Мана беш йилдирки, у раҳбарларга ўзини кўрсатгиси келадди, лекин ҳар сафар ҳаракатлари кўнгидагидек чиқмайди. Шу сабабли Олег Витальевич ўзидаги ишончсизлики, кўрқув ва хавотир ҳиссини енга олмаётганига ажабланмаслик керак. Чўчиш, хавотирланиш туйғуси кўпинча ҳар қандай ҳаракат дарҳол барбод бўлишига олиб келади. Бу нарсга «йиртқич ва ўлжа» моделини эслатади. Ҳолбуки, ҳеч қандай ўлжа ҳам, йиртқич ҳам бўлмаслиги керак. Ўринсиз ҳаяжонни йиғиштириб ўзингизни қўлга олинг, ишонч билан ҳаракат қилинг.

1. ИШОНЧ МАШҚИ

Биринчидан, бошлиққа ҳам ўзингиз қатори бир одам сифатида муносабатда бўлишни ўрганинг. Иккинчидан, америкалик машҳур психолог Дейл Карнегининг қимматли маслаҳатларини эслайлик:

1–қоида: ўз мақсадингизга қатъий ишонган ҳолда кўрқмай гап бошланг;

2–қоида: ўзингизни дадил ҳис этиш учун ҳақиқатда дадил одамдек иш тутинг, ҳаракат қилинг;

3–қоида: ишончсизлик сизнинг нималарга қодирлигингизни билмасликдан келиб чиқади, билмаслик эса тажриба етишмаслиги натижасидир. Муваффақият келтирувчи тажриба бисотини бойитинг, шунда чўчиш, хавотирланиш ўз–ўзидан йўқолади;

4–қоида: ўзингизни дарэҳтиёт, аҳвол ёмонлик билан туғашига ҳаёлан тайёрланг;

5–қоида: бу нарсга сизга молиявий ва ижтимоий жиҳатдан нималар келтириши, таъсир доиранигиз ўсишига қандай ёрдам бериши ҳақида ўйланг.

Ўзига ишонч ҳисси юзага келиши учун қуйидаги машқларни бажаринг. Қалам ва қоғоз олиб, қоғозни учта устунга бўлиг, устунларни «Менинг ижобий фазилатларим», «Ўзимни қаерда яхши жиҳатдан кўрсата олишим мумкин» ва «Нималарга эришдим» деб номланг. Сўнгра кўзингизни юмиб ҳар бир сарлавҳа устида 1–2 минут мобайнида фикрларингизни жамланг. Кўзингизни очгач, ижобий фазилатларингизни, истеъдод–қобилиятингизни ёки ютуқларингизни тезгина ёзинг. Ҳар бир бандни ўқиб, ҳаёлан шу фазилатлар соҳиби сифатида ўзингизни тасаввур этинг. Шу машқни ҳар кун такрорланг. Бир ҳафта ўтгач, натижаси ўзингизга ҳам сезилиб қолади.

Беҳуда ҳаяжонланиш, кўнгилинг така–пука бўлишидан ҳалос бўлгач, ўзимизни ҳимоя этишга чоғланамиз.

ИДОРАДАГИ МУҲИТ

2. ҲИМОЯМИ ЁКИ ҲУЖУМ?

Энг яхши ҳимоя – ҳужум деган нақл бор. Аммо бошлиқлар билан муомалада бу нарсга кўпинча панд беради. Фақат ҳурмат–эҳтиромгина муносиб ишбилармонлик стратегиясига ёрдам беради, чунки ҳурматга ҳурмат билан жавоб оласиз. Бошлигингизни эъозлашга асос бўладиган бир неча фазилатни аниқлаб олинг. Муҳолифнинг фикрига ҳам ҳурмат билан муносабатда бўлинг, эътироз билдиришга шошилманг. Филипп Стенхоп Честерфилд бир кунги ўғлига шундай деган экан: «Иложи бўлса бошқалардан оқилроқ, донишроқ бўл, аммо бу ҳақда уларнинг ўзига ҳеч нарсга дема».

3. ИШ БИЛГУНЧА – ГАП БИЛ

Одамнинг нутқида унинг хабардорлик даражаси, ташқи ваз- далиллар ва ички эътиқоди акс этади. Нутқ ёрдамида одамни дарҳол ўзига ийдириш ёки бир умрга унинг кўнглини қолдириш мумкин. Раҳбарнинг хизмат хонасида айтадиган гапни олдиндан тайёрлаб қўйинг. Гапиришдан мурод нима эканлигини ўйлаб кўринг, сўзларингиз босиб бўлишини унутманг, нукта назарингизда қатъият бўлсин. Нутқингизнинг қисқа- ча режасини тузиб олсангиз ҳам ёмон бўлмайди. Бу режа ҳисоботнинг моҳиятини жўяли тарзда бошлиқнинг эътиборига етказиш ва унда хайрихоҳлик ҳиссини уйғотишда ёрдам беради. Бу хайрихоҳлик:

- унда қизиқиш ва эътибор уйғотишда;
- унинг ишончини қозонишда;
- фактларни баён этишда;
- ҳаракатга ундовчи сабаб ва вазлар келтиришда мужассам топади.

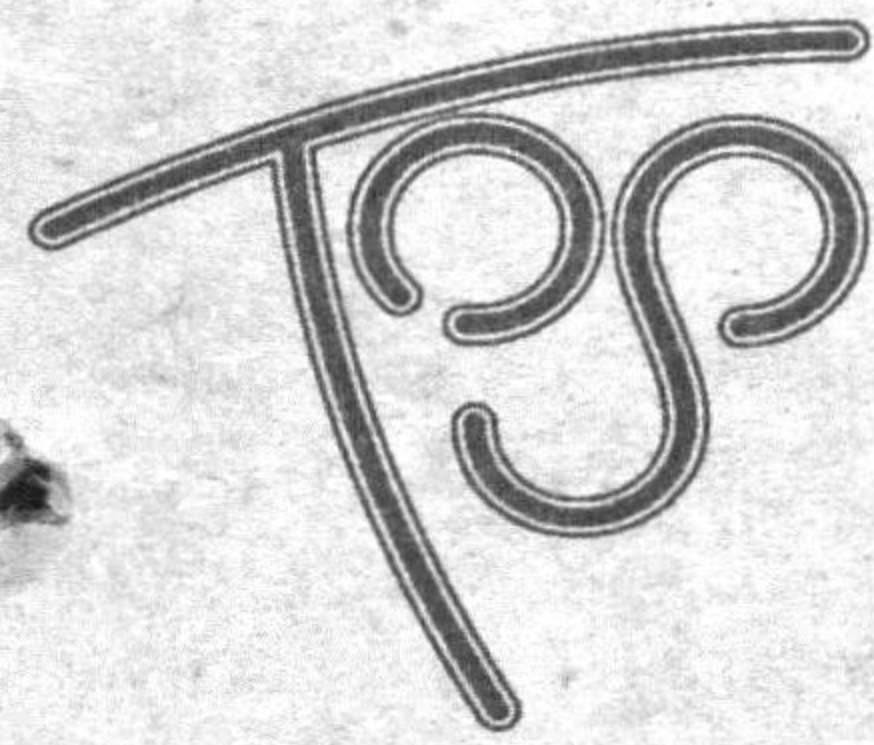
Раҳбарлар билан мулоқотнинг юқорида келтирилган усуллари ҳимояланишга ёрдам беришдан ташқари, гарчи ютуқларингиз дафъатан муносиб тақдирланмаганда ҳам, муомалада мукамаллик йўлини кўрсатади.

4. ҲОЙДАЛИ ТАНҚИД

Бошлиқнинг танқидидан ҳам кучлироқ иззат–нафсга тегадиган нарсга бўлмаса керак. Барча ходимларни қийнайдиган асосий муаммо танқидга тўғри муносабатда бўла билмасликдир. Ҳолбуки, танқид баъзан яхши ишларга асос бўлиши мумкин. Уни келажакнинг меваси, таъбир жоиз бўлса, ниқобланган мулозамат деса ҳам бўлади. Кўлингиздан келганча ўзингизни тутинг. Хуллас бундай кезлари ўзингизга сув юқтирмасликка ҳаракат қилинг.

Пировардида ўзлгингизча қолинг, ўзингизга бўлган ишонч- нира қўлдан берманг деб таъкидлаймиз. Ҳар қандай кўнги- лсизликка қарши курашда бундан зўр қурол йўқ.

Хорижий матбуот материалларидан.

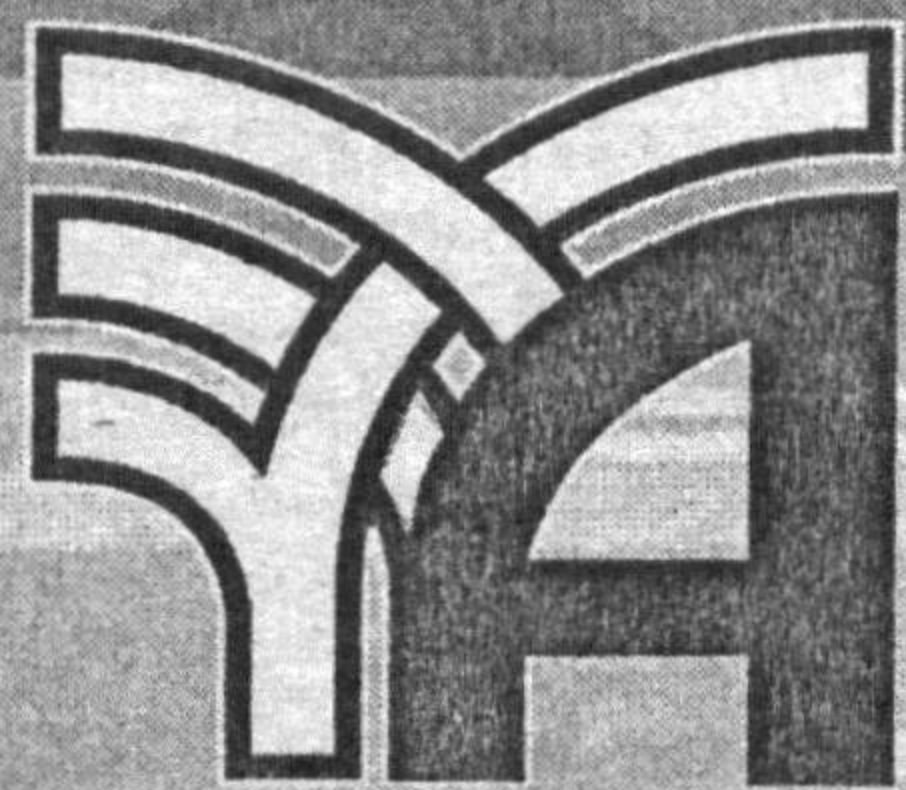
top

ЭНГ ЯХШИСИНИ ТОП!

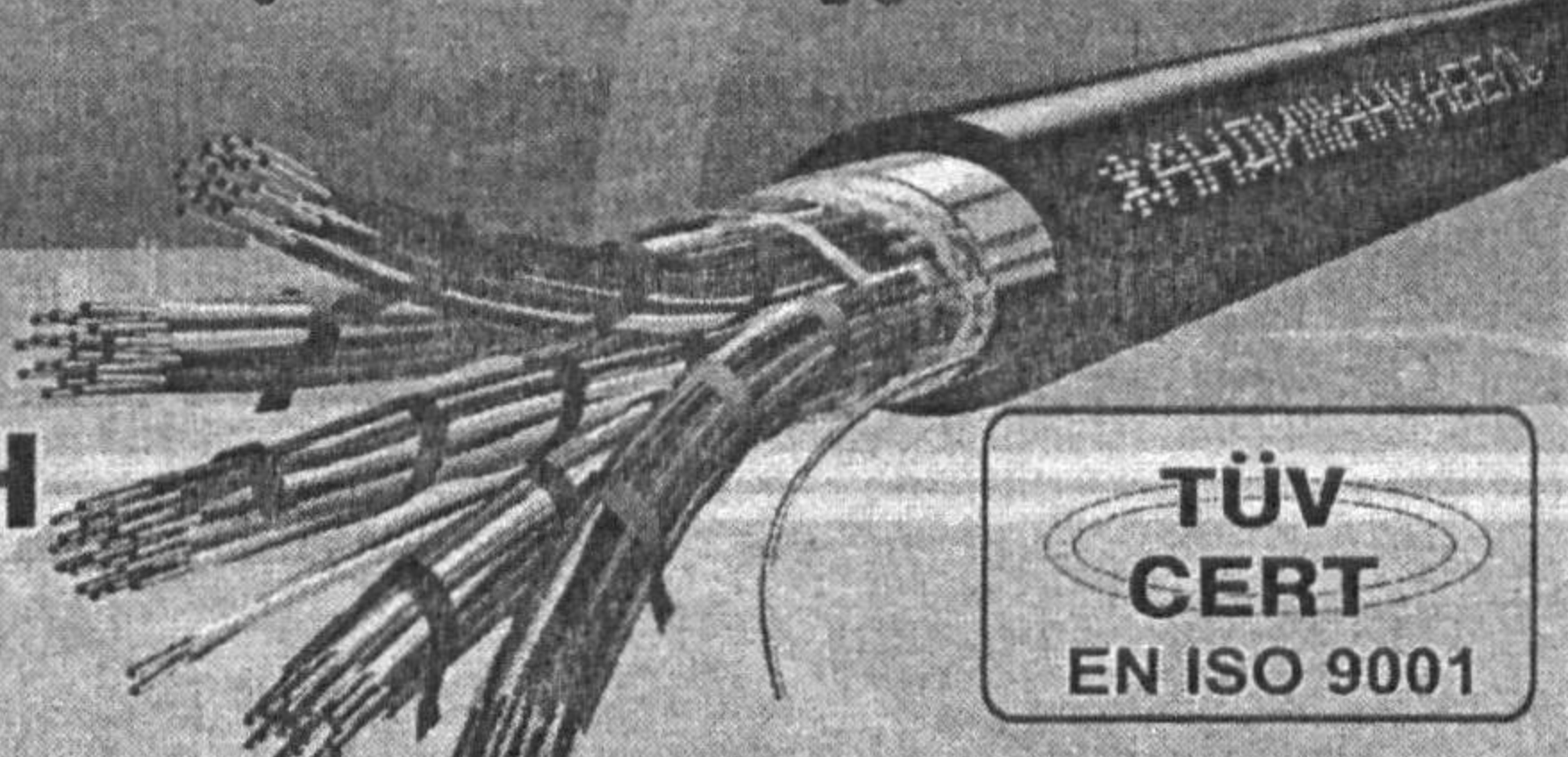
«Норма маслаҳатчи» N 6 (239)

2010 йил 8 февраль

МДХдаги ЭНГ ЙИРИК ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИЛАРДАН БИРИ

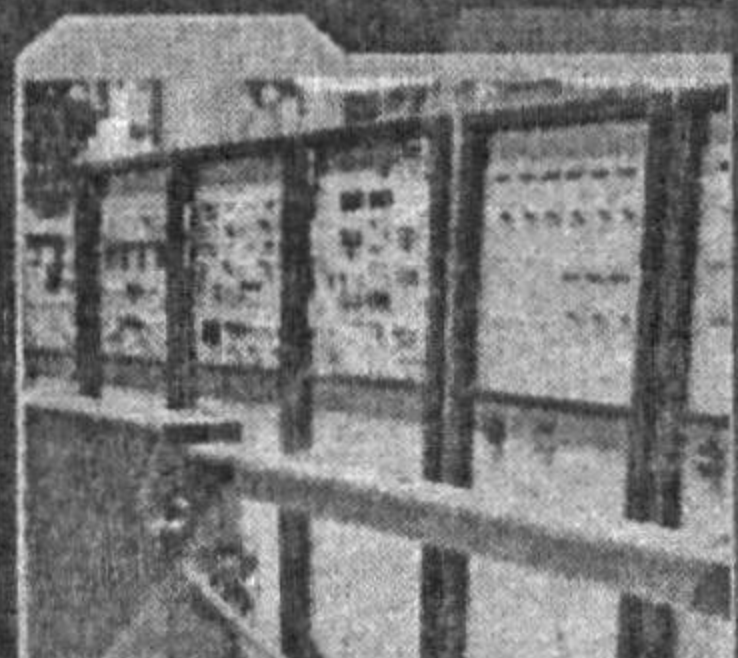
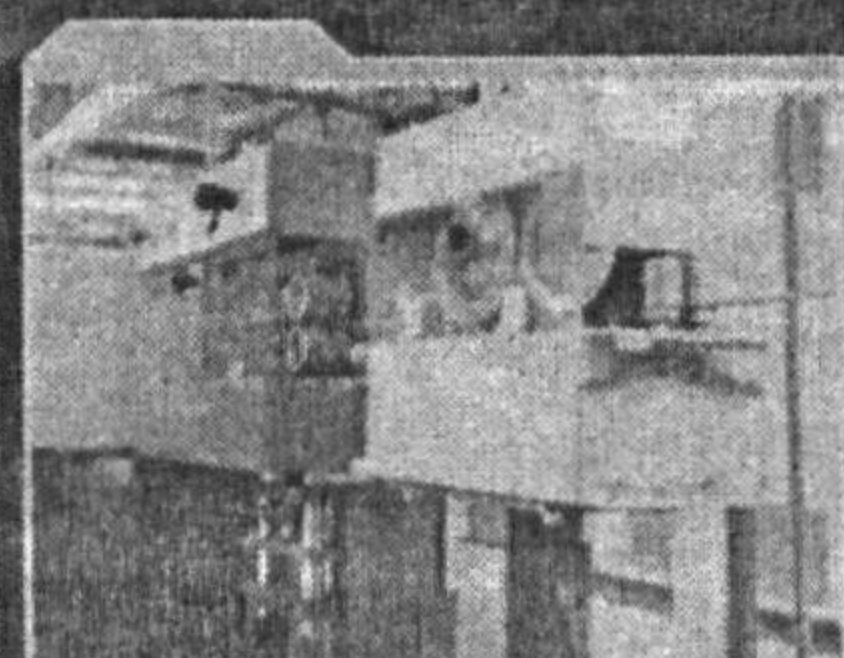
**АНДИЖОН
КАБЕЛЬ
ЗАВОДИ**

**TÜV
CERT**
EN ISO 9001

ТОВАР СЕРТИФИКАТЛАНГАН

РЕАЛ НАРХЛАР БЎЙИЧА СИФАТ ВА КАФОЛАТ

Тошкент ш., М.Жалил кўч., 92. Тел.: (99871) 150-11-77 (кўп тармоқли), 150-55-66 e-mail: tashkent@ak.uz, www.cable.uz

«Республика Кўчмас мулк биржаси» ЁАЖ бошланғич баҳоси ошиб бориш тартибда ўтказиладиган очик аукцион савдосига таклиф этади!

I. Аукцион савдосига Юнусобод тумани СИБ томонидан 18.12.2009 й. 23609-сонли ижро ҳужжати асосан Тошкент шаҳар, Юнусобод тумани, Марказ-6, 120-уй манзилида жойлашган, умумий майдони 80,20 кв. м, 4 хонадан иборат бўлган 51-хонадон қўйилмоқда. Бошланғич баҳоси – 84 000 000 сўм.

II. Аукцион савдосига Бектемир туман СИБ томонидан 07.05.2009 й. 1-129-сонли ижро ҳужжати асосан Тошкент ш., Бектемир т., Б.Нозим кўчаси, 40«А»-уйда сақланаётган, қандолат маҳсулотларини ишлаб чиқаришга мўлжалланган технологик линия қўйилмоқда. Бошланғич баҳоси – 106 029 000 сўм.

III. Аукцион савдосига Шайхонтоҳур тумани СИБ томонидан 26.11.2009 йилдаги 0914/14960-сонли ижро ҳужжати асосан "Maximum Savdo Rivoj" МЧЖга тегишли, Тошкент ш., У.Носир кўчаси, 2-уйда сақланаётган, "FOTON Auman" русумли, 2009 йилда и/ч, д/р йўқ автотранспорт воситаси қўйилмоқда. Бошланғич баҳоси – 100 996 000 сўм.

Аукцион савдоси 2010 йил 16 март куни соат 11.00 да бўлиб ўтади.

Талабгорлар диққати! Юқоридаги мол-мулклар 2010 йил 16 мартдаги аукцион савдосида сотилмаган тақдирда, мазкур мол-мулклар сотиш юзасидан такрорий аукцион савдоси 2010 йилнинг 6 апрель куни бўлиб ўтишини олдиндан маълум қиламиз. Аукцион савдоси юзасидан барча маълумотларни 228-79-52 телефон рақами ёки биржанинг www.rkmb.uz расмий вебсайти орқали олишингиз мумкин.

Юқорида кўрсатилган мол-мулклар билан тегишли суд ижрочилари бўлими вакили иштирокида бево-сита жойига чиқиб танишиш мумкин. Аукцион савдосида иштирок этиш учун талабгорлардан аризаларни қабул қилиш аукцион савдосига бир кун қолганида тўхтатилади. Аукцион савдоларида қатнашиш учун талабгорлар савдо ташкилотчиси билан тузиладиган закатат келишувига асосан мулк бошланғич баҳосининг 10%дан кам бўлмаган миқдорда закатат пулини, ҳар бир мулк учун алоҳида тартибда, тўлов ҳужжатида ижро ҳужжати рақами ва санасини кўрсатган ҳолда РКМБнинг ОАИБ «Ипак йўли банки» Сағбон ф-даги кўйидаги ҳисобрақамига тўлашлари шарт. х/р: 20210000300571452114, МФО: 01036, ИНН: 200933850. Манзилимиз: Тошкент ш., С.Раҳимов т., М.Ўразбоев кўчаси, 1-А-уй. Тел. 228-7952.

www.rkmb.uz. Лицензия: DB 001 №000004.

*Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг 2010 йил 29 январдаги қарорларига асосан Собир Раҳимов туманидаги тугатилаётган корхоналар РЎХАТИ

Корхона номи	СТИР	Раҳбар исм-шарифи	Юридик манзили	Қарор рақами
"ITIMOIY HILOYA QURILISH" УК	300610277	С.Ахмедов	Беруний кўч., Б-1 («Eshpo'lat ota» ХК биносиди)	10-1014/844
"KO'HNA DIYOR QURILISH" МЧЖ	206997514	Р.Абдуллаев	Беруний кўч., 1	10-1014/843
"IZOLUX FART" МЧЖ	301085463	З.Мухамедов	Хива 3-тор кўч., 11	10-1014/842
"VERTIKAL SERVIS" МЧЖ	204926784	А.Икромов	Талабалар кўч., 57-61	10-1014/708
"SHARAHMAT" МЧЖ	203934490	Б.Қосимов	Форобий кўч., 396	10-1014/841
"SEL REAL EXPORT" ШК	301127228	Ш.Назаров	Жомий кўч., 5	10-1014/840
"MA'RIFAT MASKANI" МЧЖ	206992592	Қ.Бурхонов	Қорақамиш 2/1, 32-48	10-1014/839
"GEOKART-AGRO" МЧЖ	206814170	В.Тигай	Қорасув-6, 2-82	10-1014/838
"GENTILE GOLD" МЧЖ	301144469	С.Қосимов	Сағбон кўч., т-7, 2	10-1014/837
"FOR SPORT" МЧЖ	301155351	Э.Махкамов	Юнусобод 19-2-24	10-1014/836
"ISHONCH FARM" МЧЖ	203348928	А.Хайитов	Қорақамиш 1/2, 8-79	10-1014/825
"TOSHKENT BINOKORI" МЧЖ	205755088	А.Мирмахмудов	Мирзаев кўч., 58	10-1014/835
"GRANT DEKOR" МЧЖ	204093724	Т.Абдуғаниев	Н.Хасан кўч., 23	10-1014/834
"UCHTERA CHUCHVARASI" ХК	300578736	Н.Раҳимова	Қизил тут тор кўч., 62	10-1014/833
"QILICHBEK-RIVOJ-OMAD" ХК	300107735	С.Ахмедова	Сариқ Су тор кўч., 90	10-1014/832
"BAHODIR-NUR-SAVDO" МЧЖ	205570335	Б.Саипов	Лангар кўч., Саркор тор кўч., т-2, 4	10-1014/831
"RAHMEDOV-BROKS" ХК	300076214	И.Раҳмедов	А.Ниёзов кўч., 19-60	10-1014/830
"DBU AGRO VA SERVIS" МЧЖ	205791757	Т.Исломов	Себзор, М-17/18, 44-72	10-1014/829
"ZULFUZA FAYZ BARAKA" ХК	301129897	З.Солиева	Себзор, 4-99	10-1014/828
"BLACK SWALLOW" ХК	301111485	Ш.Ниёзова	Ниёзова кўч., 1-49	10-1014/827
"HOJIAKBAR BARAKA SAVDO" ХК	301135724	Н.Содиқова	Матлубот кўч., 1-27	10-1014/826

Мазкур корхоналарнинг думалоқ муҳр ва бурчак тамгалари ҳамда бирламчи таъсис ҳужжатлари ва давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳномалари бекор қилинади. Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб 2 ой давомида Собир Раҳимов тумани ҳокимияти махсус комиссияси томонидан қабул қилинади. 2 ой мобайнида даъво билан туман махсус тугатиш комиссиясига мурожаат қилинмаган ҳолда корхоналар белгиланган тартибда давлат реестридан чиқарилади. Тел.: 227-15-73, 228-68-90, 228-07-54.

ЭНЕРГИЯНИ ТЕЖАШ МАҚСАДИДА

QUVVAT® ишлаб чиқаради

Узбекистон
Бозорида
12 йил

**ЭЛЕКТРОН
СУВ ҲИСОБЛАГИЧЛАР
ИССИҚЛИК ҲИСОБЛАГИЧЛАР
SUMMATOR-3**

Товарлар сертификатланган Хизматлар лицензияланган

Ангрен ш., +(99870) 662 44 77, +(99893) 182 46 57, Тошкент ш., +(99898) 300 22 67
E-mail: sales@quvvat.uz, web-site: www.quvvat.uz

112-09

• РЎЙХАТЛАР

*Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг 2010 йил 26 январдаги қарорларига асосан Чилонзор туманидаги тугатилаётган корхоналар РЎЙХАТИ

Корхона номи	Қарор рақами
"SAPFIR-SAVDO" МЧЖ	10-1009/308-т
"ASBEST-TRAVEL" МЧЖ	10-1009/309-т
"LYAKIS-BIBIZILOL-SERVIS-PLUS" МЧЖ	10-1009/310-т
"GLOBAL ELEKTRO TRADING BUSINESS" МЧЖ	10-1009/311-т
"EKSKLYUZIVE MOBILE" МЧЖ	10-1009/312-т
"RADIKAL-BURAVIK-SERVIS" МЧЖ	10-1009/313-т
"MAVYUN" МЧЖ	10-1009/314-т
"ROVSHANGUL-SERVIS" НШК	10-1009/315-т
"TANIK-SERVIS" ХК	10-1009/316-т
"AMALIOUS-PROMO" МЧЖ	10-1009/317-т
"SIMAX INVEST" МЧЖ	10-1009/318-т
"KAUSTIKA" ШК	10-1009/319-т
"MUKAMMAL-OZIQ-SAVDO" МЧЖ	10-1009/320-т
"ZIYO MEDIA" ХК	10-1009/321-т
"JENI-SERVIS" ХК	10-1009/322-т
"BADI HOUSE PLUS" МЧЖ	10-1009/323-т
"SEVA-MAX-OPTIMA" ХК	10-1009/324-т
"RINA MET GROUP" МЧЖ	10-1009/325-т
"Дилген" ХФ	10-1009/326-т
"QOBILIYATLI KISHILAR BIZNESI" МЧЖ	10-1009/327-т
"LEADMONT" МЧЖ	10-1009/328-т
"ALSTRAS" ХИЧТФ	10-1009/329-т
"OTABAXT" МЧЖ	10-1009/330-т
"CHIGA'TOY SAVDO" МЧЖ	10-1009/331-т
"Лола Офис-Центр" ОАЖ	10-1009/332-т

Ушбу корхоналар муҳри ва бурчак тамгалари ўз кучини йўқотган деб топилсин. Чилонзор тумани Ҳокимияти корхоналарни тугатиш комиссияси эълони чоп этилган санадан эътиборан барча даъволар 2 ой муддат ичида Тошкент ш., Бунёдкор шоҳкўчаси, 50-уй манзили бўйича ҳамда 276-75-23, 276-26-86 телефонлари орқали қабул қилинади.

Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг 2010 йил 27 январдаги 10-1020/1210-сонли ажримига асосан Юнусобод туманидаги "PEARL MONTAJ" МЧЖ, 10-1020/1211-сонли ажримига асосан "BEK O'TKIR" МЧЖ ҳамда 10-1020/1209-сонли ажримига асосан "REZALIT BUILD KLASS" МЧЖга нисбатан банкротликнинг кузатув таомили жорий қилинган. Муваққат бошқарувчи этиб Н.Файзиева тайинланган. Суд муҳокамаси 2010 йил 24 февраль куни соат 9.30 да Тошкент ш., Чўпон ота кўчаси, 6-уй, Тошкент шаҳар ҳўжалик суди биноси, 1-қават, 10-сонли мажлислар залида кўрилади. Кредиторларнинг 1-йиғилиши "PEARL MONTAJ" МЧЖ бўйича 2010 йил 16 февралда, "BEK O'TKIR" МЧЖ бўйича 2010 йил 17 февралда, "REZALIT BUILD KLASS" МЧЖ бўйича 2010 йил 18 февраль куни соат 15.00 да Тошкент ш., А.Темур кўчаси, 95-уй, Юнусобод туман ДСИ биноси, 2-қават, 17-хонада ўтказилади. Ушбу корхоналарга нисбатан талаб ва таклифлар Тошкент ш., А.Темур кўчаси, 95-уй, Юнусобод туман ДСИ биноси, 2-қават, 17-хонада қабул қилинади. Тел. 235-74-88.

Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг 2010 йил 22 январдаги 10-0920/19854-сонли ҳал қилув қарорига асосан Юнусобод туманидаги "FABIT-SERVIS" МЧЖ (СТИР 206668582) иқтисодий ночор (банкрот) деб эълон қилинган. Тугатиш ишларида суд бошқарувчиси этиб 4-тоифали суд бошқарувчиси Юнусобод туман ДСИ ходими М.Рустамова тайинланган. Мазкур корхона кредиторлари талаби 2010 йил 22 апрелга қадар қабул қилинади. Ушбу корхонага алоқадор корхона ва ташкилотлар Тошкент ш., А.Темур кўчаси, 95-уй, Юнусобод туман ДСИ биноси, 2-қават, 4-хонада қабул қилинади. Тел. 235-34-08.

Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг 2010 йил 21 январдаги 10-1014/1043-сонли ажримига асосан Юнусобод туманидаги "OPOLA PROGRAM TRADE" МЧЖга нисбатан банкротликнинг кузатув таомили жорий қилинган. Муваққат бошқарувчи этиб М.Қурбонов тайинланган. Суд муҳокамаси 2010 йил 10 март куни соат 11.30 да Тошкент ш., Чўпон ота кўчаси, 6-уй, Тошкент шаҳар ҳўжалик суди биноси, 4-сонли мажлислар залида кўрилади. Кредиторларнинг 1-йиғилиши 2010 йил 19 февраль куни соат 15.00 да Тошкент ш., А.Темур кўчаси, 95-уй, Юнусобод туман ДСИ биноси, 2-қават, 17-хонада ўтказилади. Корхонага нисбатан талаб ва таклифлар Тошкент ш., А.Темур кўчаси, 95-уй, Юнусобод туман ДСИ биноси, 2-қават, 17-хонада қабул қилинади. Тел. 235-74-88.

Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг 2010 йил 22 январдаги 10-0920/19945-сонли ҳал қилув қарорига асосан Юнусобод туманидаги "RAVSHAN ALOQA SERVIS" МЧЖга нисбатан банкротликнинг кузатув таомили бекор қилиниб, банкрот деб эълон қилинган ва тугатишга доир иш очилган. Тугатиш бошқарувчиси этиб М.Қурбонов тайинланган. Мазкур корхона кредиторларининг 2-йиғилиши 2010 йил 18 февраль куни соат 15.00 да Тошкент ш., А.Темур кўчаси, 95-уй, Юнусобод туман ДСИ биноси, 2-қават, 17-хонада ўтказилади. Ушбу корхонанинг думалоқ муҳр ва бурчак тамғаси бекор қилинади. Корхонага нисбатан талаб ва таклифлар Тошкент ш., А.Темур кўчаси, 95-уй, Юнусобод туман ДСИ биноси, 2-қават, 17-хонада қабул қилинади. Тел. 235-74-88.

“OSIYO-AUDIT”

аудиторлик
компанияси

“OSIYO-AUDIT” УЗРМВнинг 28.02.2008 йилдаги 00124-сон лицензияси (1998 йилдан буён фаолият юрτάди). 500 млн сўмга суғурта полиси мавжуд.

Барча хўжалик юритувчи субъектларнинг аудиторлик текширувлари Барча турдаги аудиторлик хизматлари

Сертификатланган аудиторлар ва бош бухгалтерлар доний ишга тақлиф этилади
Тел.: 236-11-60, факс 236-24-32, уяли 111-36-37. E-mail: osiyo-audit@mail.ru
Вилоятлардаги алоқа боғлаш телефонлари:
Нукус – (8-361) 350-40-35, Андижон – (+99897) 103-83-08, Бухоро – (8-365) 300-37-15,
223-20-40, Наманган – (+99869) 250-77-11, Навоий – (8-365) 300-37-15, 223-20-40,
Қарши – (8-365) 300-37-15, 223-20-40, Фарғона – (+99873) 502-95-74,
Хоразм – (8-361) 350-40-35.

«KORIFEY-AUDIT» МЧЖ

Барча хўжалик юритувчи субъектларда аудиторлик текширувлари

Барча турдаги аудиторлик хизматлари

Хизматлар лицензияланган ва суғурталанган

Тел. 276-75-57. Тел./факс 276-97-76. Уяли тел. 108-30-16.
E-mail: korifev_aft@mail.ru. Бунёдкор шохкўчаси, 44, 404-офис
("Мирзо Улуғбек" м.б.) Бухоро: 8(365) 522-11-38, 658-53-41,
Қарши 8(371) 705-09-41,
Хоразм 8(362) 513-34-52, Термиз 8(376) 277-56-61

УЗР АВНинг 12.01.2005 йилдаги 991-сонли гувоҳномаси.
28.03.2008 йилдаги 00642-сонли лицензия.

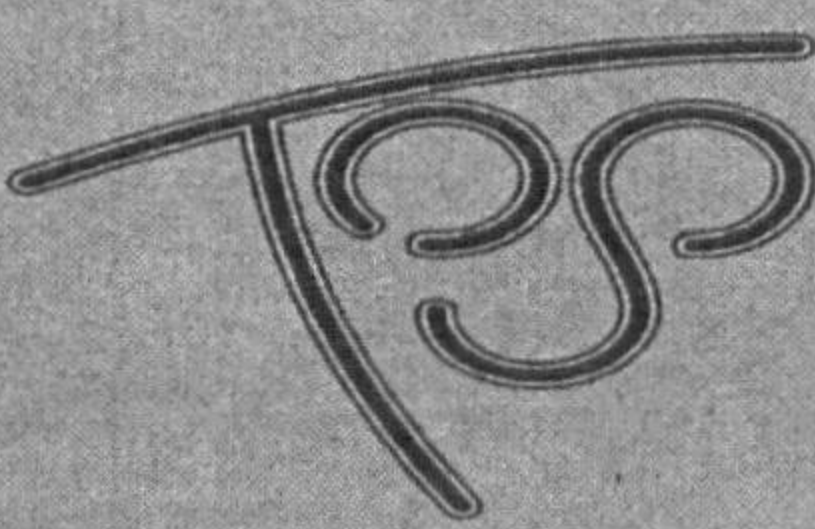
“AMIR-AUDIT” МЧЖ

- Ҳамма турдаги аудиторлик хизматлари
- Бухгалтерия ҳисоботи ва баланс тузиш

Устав капиталимиз - УЗРдаги 5000 ЭКИХдан ортиқ

САР сертификатиға эға
аудиторлар керак.

Тел.: 409-04-23. Факс: 294-77-48

ЭНГ ЯХШИСИНИ ТОПИ

237-51-33
237-47-20
237-47-05

ЭЪЛОНЛАР

ИШ

Ташкилотга тезлик билан о/м, иш
стажи 10 йил бўлган, маҳаллийлаш-
тириш дастури ва "1С: Бухгалтерия
7.7." бўйича ишлаш кўникмасига эға
бош бухгалтер керак.
Тел.: 269-34-34, 269-93-35.

Аудитор иш қидирипти.
Тел. (+99879) 745-50-12.

Баҳоловчилар керак.
Тел.: (+99890) 302-68-60,
353-04-64.

СОТИЛАДИ

Ташкилот HYUNDAI "VERACRUZE"
(жип) автомашинасини сотяпти, 2008
й. и/ч, 14 500 км йўл босган, 7 ўрин-
ли, люк, электр пакети, салони - қора
чармли, орқа эшиги автоматик тар-
зда очилади, дисклари - R18, ранги
- "хаворанг оникс" (садаф тусли).
Тўлов - нақд пулсиз ҳисоб-китоб
йўли билан, 120 000 000 сўм. Сав-
долашилади.
Тел. 310-77-70.

ДАСТУРИЙ ТАЪМИНОТ

"Декларант-ПЛЮС" дастури. БЮД-
ни тўлдириш, муҳрлаш, ДБКға элек-
трон нусхасини юбориш, Батафсил
маълумотлар www.mind-
system.narod.ru сайтида.

"1С: Бухгалтерия". "1С: Савдо-
ни бошқариш".
Тел.: 150-41-47, 337-44-50.
www.kolizey.uz.

Бухгалтерия ҳисобини автомат-
лаштириш ва тиклаш (1С: АС),
маслаҳат бериш. Тел. 400-16-25.

ЭЪЛОНЛАР

БАХОЛАШ ХИЗМАТЛАРИ

Асосий фондлар, кўчмас мулк,
автотранспорт, ускуналарни қайта
баҳолаш.*
Тел.: (+99898) 302-68-60,
245-75-47.

БУХГАЛТЕРИЯ ХИЗМАТЛАРИ

Баланслар. Маслаҳатлар бериш.
Тел. 100-65-80.

ЮРИДИК ХИЗМАТЛАР

Юридик хизматларнинг барча
турлари. Юридик хизмат кўрсатиш.
Дебиторлик қарзини ундириш.
Хўжалик, жиноят ишлари (натижа-
ларга кўра ҳақ тўланади).*
Тел.: (+99897) 100-47-33,
(+99897) 330-45-71.

Кўчмас мулк бўйича юрист мас-
лаҳатлари. Кадастр.* Тел. 448-74-69.

ADVOKAT ELITE. Судларда ва-
киллик қилиш. Корхоналар, вако-
латхоналарни рўйхатдан ўтказиш,
қайта ташкил этиш, тугатиш ва
уларга юридик хизмат кўрсатиш.*
Тел.: 343-41-56, 448-74-69.

ХИЗМАТЛАР

Видео-, фотосуратга олиш.*
Тел. (+99897) 709-20-17.

Корхона ва ташкилотларга. Тур-
ли металл конструкциялар тайёр-
лаймиз.
Тўлов - исталган шаклда. Тер-
минал. Тел. 100-10-81.

*Хизматлар лицензияланган.

УЙДАН ЧИҚМАЙ ТУРИБ РЕСТОРАН ТАНЛАНГ

www.restoran.uz

ТАБИАТНИНГ ЎЗИ ТАБИБ

Шифобахш балчиқ ҳамда маъданли сувлар билан даволаш кўпдан бери қўлланиб келадиган усул бўлиб, сурункали хасталикларда дардни енгиллаштиришга, шунингдек касалликларнинг олдини олишга ёрдам беради. Лекин баъзида бу услубият чиндан ҳам биз ўйлагандек самаралимикин деган шубҳа оралаб қолади кўнгилда.

АСРЛАР СИНОВИДАН ЎТИБ

Археологларнинг айтишича, балчиқ билан даволаш қадим Мисрда ҳам машҳур усул бўлиб, маҳаллий ҳакамлар Нил дарёсининг лойқа балчигидан фойдаланишган. Қадимги Римда ҳам балчиқ ёрдамида даволаш кенг расм бўлган. Бу услубиятнинг Европада энг гуллаган даври XVI аср бўлди - ўшанда балчиқ билан даволаниш подшоҳлар ва зодагонларга қисмат ато этган инъом саналарди.

Балчиқ билан даволашда самарадорлик унинг таркибига боғлиқ. Балчиқнинг таркиби эса бағоят хилма-хил бўлади. Шундан келиб чиқиб балчиқ ёрдамида асосан қандай касалликлардан даволаниш мумкинлигига тўхталамиз.

Одатда балчиқ хужайраларнинг фаоллиги ҳамда яшовчанлигини генлар даражасида кучайтиради, тўқималарнинг озикланишини ва майда қон томирларда қон ҳаракатини яхшилади, иммунитетни оширади ҳамда асаб тизимини бўшаширади деб ҳисоблайдилар. Оёқ-қўллар ҳамда бошқа таянч-

ҳаракат аъзоларини, гинекологик ва урологик касалликларни даволашда балчиқдан фойдаланилади. Унинг ёрдамида баъзи бир тери касалликларидан мусаффо бўлинади. Катталар ва болалардаги аллергияни даволашда ҳам балчиқнинг нафи катта. Балчиқ вена қон томирлари кенгайиши касаллигидан ҳалос этади. Шифобахш балчиқ операциялардан кейин танадаги чоклар тез битишига ёрдам беради. Балчиқ билан даволаш услубиятидан косметологияда ҳам кенг фойдаланмоқдалар.

СОҒЛОМ ВА ЗЕБО БЎЛИШ УЧУН

Балчиқ билан асосан денгиз бўйи курортларида даволашади. Борди-ю денгиздан йироқроқда бўлсангиз, бошқа усулдан, хусусан балчиқ билан даволанишни ҳаммомга тушиш билан қўшиб олиб бориш усулидан фойдаланиб кўринг. Яхшигина терлаган баданга балчиқ суртилади-да, маълум вақтдан кейин уни ювиб ташлаб, тўғри ҳаммомнинг буғхонасига ўтилади.

Шуни унутмаслик керакки, ши-

фобахш балчиқни қўлланиш баъзи касалликларга, масалан, онкологик хасталикларга ҳамда оғир шаклдаги тромбозлар (вена қон томирлари шомоллаши натижасида уларда қон лахта-лахта бўлиб қотиб қолиши) касаллигига тўғри келмайди.

ҲАЁТБАХШ СУВ

Маъданли сув билан даволашга эътибор ҳеч қачон сусайган эмас. Гапнинг рости, шиша ва бошқа идишларга қадокланиб, дўконлар ва дорихоналар пештахталарини тўлдириб турган маъданли сувларнинг аксарияти қалбаки. Фақат курортлардагина ичаётганингиз табиий манбадан олинган ҳақиқий маъданли сув эканлигига тўла ишонч ҳосил қилишингиз мумкин. Санаторийларда ҳатто маъданли сув тўлдирилган ванналарда чўмилишингизга ҳам имкон яратиб беришади. Бу кони шифо эканлиги қадим-қадим даврларданок яхши маълум. Европанинг кўпгина мамлакатларидаги мармар ҳавзаларнинг қолдиқлари ўтмишда бундай ванналардан фойдаланилганлигининг яққол далилидир.

Маъданли сув меъда-ичак ва бошқа овқат ҳазм қилиш аъзолари касалликларини даволашда ёрдам беради. Бундай даволаш массаж ва жисмоний машқлар ба-

жариш билан қўшиб олиб борилса, самарадорлик янада юқорироқ бўлади. Нафас олиш аъзолари хасталикларини даволашда маъданли сувдан ингаляция учун фойдаланиш ҳам мумкин.

Мабодо дарддан фориғ бўлиш мақсадида маъданли сувни ичиш билан чекланадиган бўлинса, уни тавсия этилганидан кўпроқ ичишдан тийилиш шарт, негаки ҳамма нарсанинг ҳам меъёри бўлгани яхши. Мўъжиза деганлари фақат эртақларда бўлади, шу боис маъданли сув ичиш билан дарҳол соғайиб кетаман деб хомтама бўлманг. Ваннага тушиб ва ингаляция орқали маъданли сув билан даволанишни фақат шифокор тайинлаши мумкин. Ўзингизча шу усуллар билан даволанишга уринманг, чунки терапия усуллари зарарсиз туюлгани билан номатлуб оқибатлар келтириб чиқариши ҳам мумкин.

ИСТАК БЎЛСА БАС

Бугунги кунда балчиқ ва маъданли сувнинг фойдали эканлиги хусусида ман-ман деган дипломли шифокор ҳам тортишиб ўтирмайди. Тўғри, бу нарсаларни барча касалликларга даво деб бўлмайди, қолаверса уларнинг юз фоиз самара беришига ҳам ҳеч ким кафолат бера олмайдди. Аммо истак-хоҳиш бўлса кифоя, санаторий ва курортларда даволаниш, косметика, шиша идишларга қуйилган маъданли сувлар деганларидек, танлаб

олиш учун усуллар етарлича топилади. Агар соғлигингиз безовта қилаётган бўлса, даволанишнинг ҳар хил усулларида фойдаланиб кўринг. Инсон организмидек ниҳоятда мураккаб, бағоят пайваста тизим бўлмаса керак. Ҳамонки, ноанъанавий, халқ табobati асрлар оша яшаб келаётган ва бизнинг кунларга келиб жадал ривож топаётган экан, демак у чиндан ҳам одамларга наф келтирмоқда, уларнинг дардини енгиллаштириб, жонига оро кирмоқда.

ШИФОКОРЛАР ҚАНДАЙ ФИКРДА

Балчиқ ва маъданли сув ёрдамида даволаш етарли даражада самарали бўлса-да, дори-дармонга асосланган одатий терапия ўрнини асло боса олмайдди. Улар тери касалликларидан фориғ бўлиш, аллергиядан даволаниш истагидагиларга ёрдам беради, бу хасталиклардан батамом ҳалос этмаса-да, беморнинг аҳволи енгиллашишига нафи тегиши мумкин. Гинекология, урология, орқа умуртқа касалликларига келганда, улардан тайинли наф бўлиши дарғумон. Асаб хасталикларини даволашда балчиқ ҳам, маъданли сув ҳам таранглик, эўриқишни қолдириб, бўшашувчанликка олиб келганлиги учун ҳам уларнинг ёрдами тегади. Лекин бу борада ўз-ўзича даволанмаслик, шифокор билан маслаҳатлашиш шарт.

НОРМА МАСЛАҲАТЧИ

СОЛИҚЛАР
БУХГАЛТЕРИЯ
ХУҚУҚ

БОШ МУҲАРРИР
ФАРҲОД КУРБОНБОВ

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:
Тошкент ш., Миробод тумани,
Таллимаржон кўч., 1/1
E-mail: sbxaxbor@mail.ru

ТАЪСИСЧИ "Norma Hamkor" МЧЖ

Газета 2006 йил 26 декабрда
Ўзбекистон Матбуот ва ахборот
агентлигида рўйхатга олинди.
Рўйхат рақами 0074.

Нашр учун масъул:
Нодир Алимов

Муаллифлар фикри доим ҳам тахририят нуқтаи-назарига мос келавермайди. Чоп этилган тавсиялар, тушунтиришлар, эсмавлар, фактлар, статистик маълумотлар, реклама эълонларининг аниқлигига жавобгарлик материал муаллифи зиммасига юкланади.

Тахририят оғоҳлантирадигани, газетамизда мавжуд ахборотдан фойдаланганлик, фойдаланмаганлик ёки мувофиқ равишда фойдаланмаганлик билан боғлиқ ҳар қандай ҳаракатлар ва/ёки оқибатлар учун тахририят жавобгар эмас. Тахририят муштарийлар билан ёзишб туриш имкониятига эға эмас.

"Норма маслаҳатчи" да эълон қилинган материалларни тўлиқ ёки қисман кўчириб босиш, электрон ва бошқа манбаларда кўпайтириш, тарқатишга фақат "Norma" МЧЖ билан тузилган шартнома асосида йўл қўйилади.

Газета тахририят томонидан тайёрланган диапозитивлар ёрдамида "TOPPRINT" МЧЖ боёмахонасида босилди (Тошкент ш., Миробод тумани, Таллимаржон кўч., 1/1).
Буюртма 445 Алади 5620. Баҳоёри келишилган нархда.
Газета 2010 йил 5 февралда соат 20.00 да топирилади.
ISSN 2010-5223